

**Historiam et curationem calculorum humanorum / ... examini sistit
Johannes Carolus Heinlein.**

Contributors

Heinlein, Johann Karl, active 1676-1677.
Fasch, Augustin Heinrich, 1639-1690.
Universität Jena.

Publication/Creation

Jenae : Typis Johannis Nisij, 1676.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/fpq85y73>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

AUSPICE CHRISTO!

HISTORIAM ET
CURATIONEM
CALCULORUM
HUMANORUM,

*Consensu & indultu Gratiſſæ Facultatis
Medicæ in florentiſſimâ Academiâ Salanâ,*

PRÆSIDE

DN. AUGUSTINO HENRICO
FASCHIO, Med. Doctore celeberrimo,
Anatomix, Chirurgix & Botanices Professore
Publico, & Archiatro Ducali Saxonico excellentis-
simo, h. t. Decano spectatissimo,

DN. PATRONO, PRÆCEPTORE atque PROMOTORE
aternum colendo,

publico philiatorum examini sistit

JOHANNES CAROLUS *Heinlein* /
Norimbergensis, Medic. Candidatus,

In Auditorio Medicorum

ad diem Junij

horis consuetis antemeridianis.

J E N Æ,

Typis JOHANNIS NISL, ANNO MDC LXXVI.

THE NATIONAL

CATALOGUM

DR. AUGUSTINO HENRICO

ASSCHIO, Med. Dottore celebrissimo

JOHANNES CAROLUS Schilling

AUSPICE CHRISTO!

Non vivere, sed valere vitam esse, Medicorum assertio vera est. Optima quidem, vulgò censetur vita eruditorum, quæ virtutes sibi habet comites; has verò neutiquam sufficere posse ad vitam, nemo affirmabit, nisi prospera valetudo, blandissimum illud totius condimentum vitæ, ad nutum ipsis sit præstò. Hinc salus interioris hominis vita; vitæ verò salus valetudo ridens salutatur, & juxta Græcos: ὕψαινον μὲν ἀεὶ τὸν ἀνδρὶ θνατῆ; quod Poëta vertit:

Pulchra valetudo regnò regaliore est.

Cùm verò ponderamus, quantis casibus omnia sint obnoxia, nihilque tam securis radicibus innitatur, in quod violentia factorum non sæviat; deprehendimus quoque, humana ita comparata esse, quæ talem effugere neutiquam possunt. Consideraturi enim virtuosas hominum actiones, à factorum turbine deprehendimus invecitibiles, & quicquid antea virtuosum & lætum, jam luctuosum & triste observamus. Virtutes, quæ radiabant in actionibus suis, jam à cruciatibus obrutæ sunt; quæ jucunda suppeditârunt consilia, jam tristi turbantur fatò. Heroum fortitudo inermis est, eruditorum sapientia vacillat, nisi corpus valeat rectè: ita omnium ore asseritur, nihil homini posse commodius, nihil jucundius utiliusque pariter contingere, quàm secundam valetudinis auram, sine quâ mortalibus omnia existunt infru-

et uosa, imò ipsamet vita, effato *Christiani Langii, Prof. olim Lipsiensis excellentissimi, miscell. cur. med. tit. 1.*

Hoc ipsum edocet triste calculosorum fatum, qui morbo afficiuntur, crudeliter lancinante, & actiones turbante, corpusque probè divexante. Congenitum quibusdam hoc fatum & individuus comes quorundam est CALCULUS, qui non hospitium, sed potius domicilium habet, & possidet corpus humanum. Hinc vivam in corpore suò alere lapidicinam animantia, & humanam potissimum sortem gravissimis calculi tormentis ita excruciaci, ut moriendi solamen intolerabilis dolor quærat, tam latè notum est, quàm quod latissimè.

Miserabilis sanè homo est, qui nephriticis excruciaciatur doloribus, filius amaritudinis & doloris. Misereri ejusdem nostrum jam subit animum, undè apud nos conclusimus, in àm atrocis hostis genium inquirere, indagare, naturam ejus scrutari, & quibus mediis eidem succurri possit, disputationis locò proponere.

Sit ergò in nomine JESU CHRISTI, Archiatri tùm corporis, tùm animæ nostræ dissertationis hujus

CAPUT I,

nominalem calculi definitionem exhibens.

NE error, comes aliàs ambiguitatis perpetuus, propulset, monente *Scaligero exercit. 148. f. 4.* duo ad veritatem erudendam investiganda occurrunt: *Res nempè, & nomina.*

Circa nomen CALCULI ETYMOLOGIA notanda venit. Vulgatum aliàs & vel pueris in triviò notum est CALCULI vocabulum, à *calce*, qui ustus lapis calcarius est, deductum, hujusq; diminutivum

diminutivum vi originationis audit. Ufus tamen dictioni huic multò ampliorem imposuit significationem, ut jam

HOMONYMUM evaserit. Hinc calculus sumitur I. *PROPRIE*, & quidem vel *generalitè* pro cujuscunq; speciei lapide molli mediocri; vel *strictiùs* in forò medicò, pro omni eò lapide in animalium corporibus repertò, sive is secundum, s. præter naturam in iisdem natus sit; vel *strictissimè* pro eò lapide, qui in corpore humano generari, inibiquè dolores nullis sæpè tormentis secundos, producere sivevit, quò de in præsentì institutò.

II. *IMPROPRIE* notat (1.) in ludò scachia, de quò *Salmasius*, *instrumentum aleatorium*, sive scrupos aut virunculos, sive orbiculos illos pro lusu in aleâ. (2.) in foro *Jctorum rationem* sive *computum* designat. (3.) *Suffragium* per metonym. signi, denotat; undè calculus suum addere, *Beysfall geben* à priscorum suffragandi more, quo candidatorum nomina calculis inscribere, inq; urnam conjicere solebant: qui plures obtinuit calculos, is munus auferebat. Item: *albò* notare calculò, *approbare*; *nigrò* verò notare lapillò, *improbare* denotat, unde juxta *Ovidium 15. metamorph.*

*Mos erat antiquis, niveis atrisq; lapillis;
Hisce notare reos, illis absolvere culpâ.*

SYNONYMIAM quod attinet, æquivalentia calculi nomina, (1.) *quædam citra partis affectæ mentionem* in usu sunt, qualia sunt: è *lotiò lapis*, *lapilli*, *ludus humanus*; item *saburra*, *sabulum*, *arenula*, *tophus*. Item *tartarus*; quem tamen impertinenter cum *Pro comparâsse Helmontius contra Paracelsum* insurgit, & eundem, aliàs compatrem suum, inscitia idpropter arguit. *Ipsè* verò aliud, barbarum quidem, more suò effinxit, & substituit vocabulum, *DUBLECH*, eòq; calculorum materiam indicat. Porro etiam (2.) *quædam nomina à parte affectâ* proveniunt specialiora, undè calculus renum, cystidis biliaria, vesicæ urinariae &c.

Græcis *λίθος* audit: quæ quidem vox in genere omnem denotat lapidem; sed in specie calculum in certis animalium partibus concretum. Morbus verò ipse, quem calculus hic producit, *λιθίασις* nominatur. Notandum hîc ex *Gorrai def. med. fol. 201.* circa *λιθίασις* vocabulum, quòd (1.) calculi generationem solummodò

in vesica denotet; non obstante, quòd etiam in renibus generari possit. Nemo tamen, *inquit*, λιθίαν aut λιθίωνες dixit, nisi eos, quibus in vesicâ est molestus ☐æ suppressionibus, vesicæ & imi ventris distentionibus, ardoribus ☐æ, & summis multisque doloribus. (2.) dicitur λιθίασις in exteriori palpebrarum parte morbus, in quò alba quædam & crassa callis aut lapillis similia apparent oculum pungentia.

Promiscuè autem hodiè in scholis medicorum sumi, & tam de renum, quàm vesicæ calculo laborantibus dici λιθίασιν, λιθιάω & λιθίωνες, in aprico est; imò & nobis jam licebit, omni calculo, quacunq; in parte corporis nostri concreascit, tribuere.

Item νεφρίτις, ἡ περὶ τὰς νέφρας νόσος, *renum morbus*, qui à calculò oritur; nihil obstante, quòd vox nephritidis etiam denotet πρῶτον δούλον πρῶτον *primam vertebram lumbarem*, penes quam dolor ille observatur propter renes adjacentes & calculo laborantes.

Germani nominant *vel* generaliter den Stein; *vel* specialius additione subjecti, cui inhæret, den Lenden-Nieren-Blasen-Lungen ic. Stein. Aut cum friabilis est calculus & sabulo similis, den Gries/ Kiesel/ Sand adpellitant.

CAPUT II

definitionem realem tradit.

Cortice feliciter fractò ad ipsius nuclei degustationem nos accingimus, quid calculus sit, exposituri.

CALCULUS HUMANUS est *substantia dura, modò compacta, modò sabuli adinstar dispersa, totò genere præter naturam ab humore seu succò alimentorum assumptorum & digestorum viscidiori, terrestri, salsò, coagulabili, originem ducens, & ex errore caloris innati in plerisq; corporis partibus coagulata, affectus & symptomata varia crudelia producens.*

GENUS constituit *substantia*, quæ nemini non potest esse nota; eamq; αὐτοψία insuper confirmat. *Durities* etiam istius substantiæ nota est, sive in magnâ, sive in parvâ mole ea sit, quam habet com-

communem cum calculis macrocosmi, qui molem *nonnunquam* habent satis amplam, e. g. filices, lapides calcarii & murarii &c. *nonnunquam* exiguas habent portiunculas, quales sunt lapides rivulorum, fabulum &c. *nonnunquam* pulveris in formâ visitur, qualis arena. Qualemcunq; autem ex his habeat calculus macrocosmicus molem, dura tamen erit ejus substantia. Sic res etiam sese habet cum calculis microcosmicis.

Differentia desumpta est, (1.) *respectu habitû ad corpus humanum*, in quô toto genere p. n. hæret, & sedem habet suam, non obstante, quòd calculus peregrinam planè à corpore nostro habeat naturam, sedi quoq; huic prorsus extra naturæ ordinem destinetur, nec communi cum vicinis partibus nutrimentô fruatur, uti verruca, excrescentiæ aliæ, sextus digitus &c. Undè & tali ratione, ex numerô morborum in numerô calculi planè excluditur.

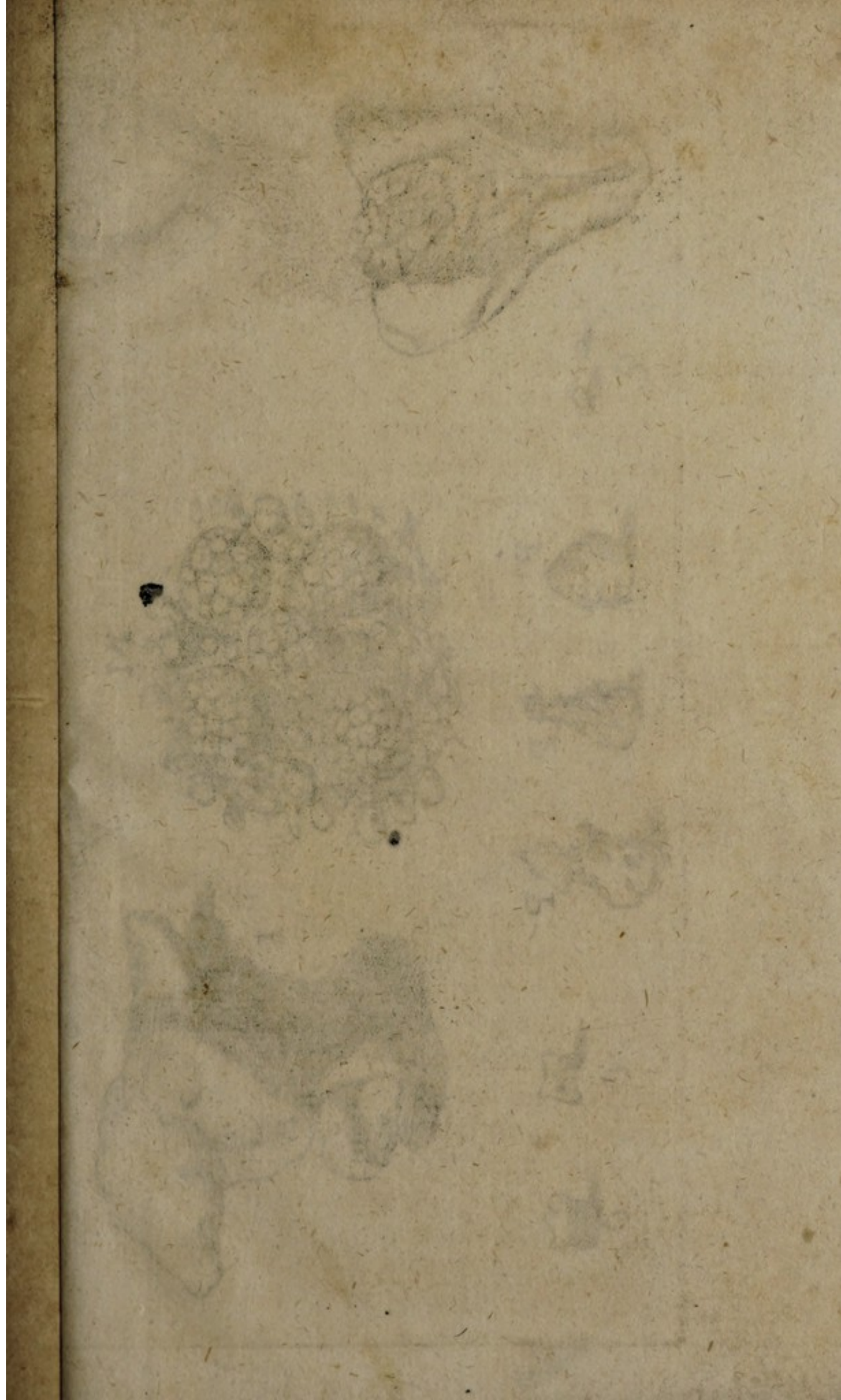
(2.) *A materia (α) tum ratione substantiæ suæ*, quæ est humor crassus, terrestris, falsus, viscidus, coagulabilis. *Crassities* humoris manifesta exin evadit, quia sanguini intimiùs non permiscetur, sed in primis ut plurimum viis, quales sunt renes & vesica, deponitur, mucici adinstar partes has vel partium sive viarum harum parietes primum obviscat, & successû temporis congestionem sufficiente factâ augmentum capit, magis spissescit & indurescit tandem, eodem fere modô, quô ex mechanicis albumen ovi in lapideam consistentiam, gemmas æmulantem, convertitur, & mucus dentium sensim topheam duritiem satis notabilem acquirit. *Terrestris* est: omnis enim lapis, communi omnium Physicorum suffragio terram agnoscit primigeniam matrem. *Salsus* est: salis præsentiam indicat substantia lapidis coagulata. Salia enim per se, sicut ex chemicis constat, in glaciem, quam crystallos vocant, verti sunt aptissima; imò per artificialem congelationem hoc demonstrat *Willisius lib. d. ferment. c. 11. p. 95.* dum Solia glaciei generationem etiam in ipso hypocausto calidô extemporaneam insigniter promovent. Hinc nullum amplius restat dubium de coagulatione, vel quòd sit coagulabilis: (β.) *tum ratione generationis & originis.* Hæc autem salia peregrina cum heterogeneis terreis potissimam partem sunt quærenda in alimentis, quæ quidè fermèntali stomachi calore evoluta & à vinculis extricata, postquàm per apertos vasorum ductus ad renes deveniunt, angustû eorum,

eorum colum transire recusant, undè parietibus interioribus sensim atq; sensim adhærescunt, quæ, n si in tempore, neq; debite removeantur, renes obstruunt, & humiditate sensim absumentâ indurantur, lapidescuntq;. Hoc ipsum ad oculum quasi demonstrat fons, Principum dictus, non procul à pago Wölnitz, ad unius ferè horulæ spatium à nostrâ J E N A sito, ubi cum primis vernô æquinoctiali tempore brevi horarum spatiô, *tum* quæ ipse alluit, *tum* ipsi injecta gramina, caules, ligna &c. primum mucore, hinc tophaceâ crustâ obducit, quæ, si labor frequentetur, crassitiem digiti adimplebit.

(3.) *A subjecto*: Hujus ferè omnes corporis nostri partes vicem tenere queunt, de quibus speciatim *cap. seq.* In primis verò illæ denominandæ veniunt, in quibus serosa à massâ sanguineâ laudabili & nutritivâ segregatur colluvies, ibidem enim talium excrementorum notabilis deprehenditur, observatur & colligitur saburra. Hujus feri secretioni renes, excretioni verò vesica ria dicata sunt viscera, undè etiam hæc eò frequentius infestantur. Posthæc *bilis vesicula* omninò nominanda, ob salis lixiviosi, ad coagulationem maximè apti nati & proclivis, abundantiam. Item *articuli*, utpotè à caloris fonte remotissimi & externis injuriis maximè & omnibus modis expositi.

(4.) *Ab efficiente*, quæ caloris nativi error esse potest. Hic enim *modò excedit*, ferum blandum diluens absumit, dissipat, & sic, ubi materiam accommodatam invenit, eandem indurare valens est: *modò deficit* ille, & ita coagulationem salium talium promovet, vel ad minimum non impedit; Constat enim ex chemicis laboribus, salia æq; in calidô, quàm frigidô abire in crystallos modò pellucidos, modò opacos. Hinc etiam est, quòd *biliosi* raræq; texturæ homines, in quibus calor natus volatilis quasi & fugax præterit, nec aggreditur talem mucaginem, ut resolvat: & *hypochondriaci*, in quibus idem ab humoribus viscosis implicatur, & vis ejus non mediocriter infringitur, calculo frequenter prehendantur.

(5.) *Ab effectu*, quem corpori præstant, eòque infelicissimò: immanes enim, præsertim cum jam indurata ejus moles augmentum sumit, apicesq; formare incipit, cruciatus, aliis tormentis vix secundos producit, undè & eleganter *Plinius l. 25. nat. hist. c. 3.* scribit: Licet, qui morbi sint gravissimi, discernere stultitia propè videri queat, cum,

O

M

P

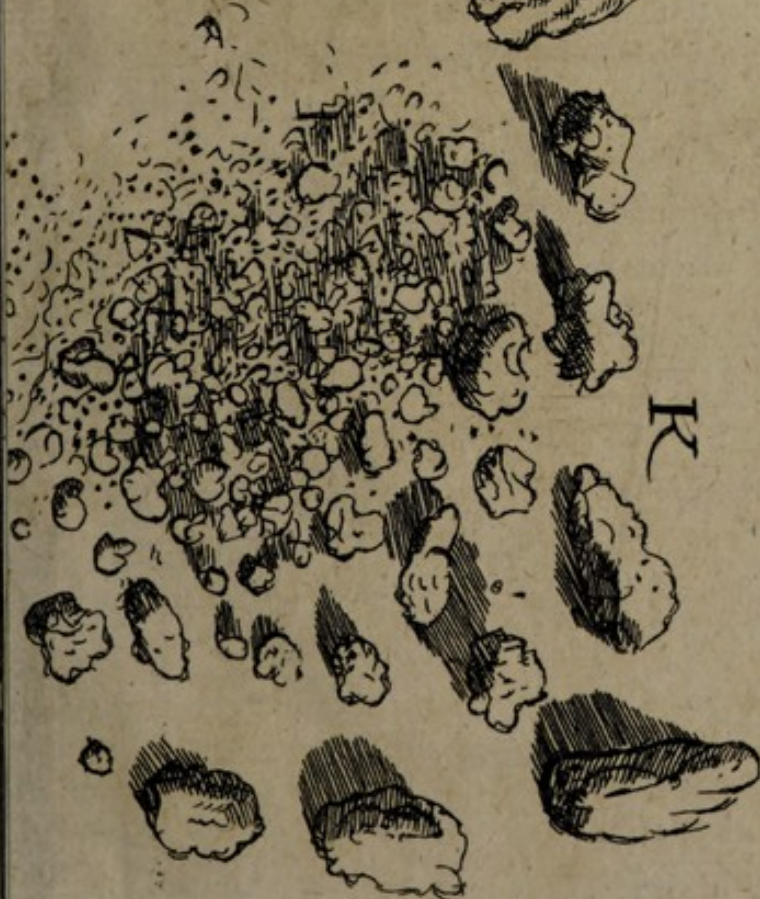
P

P

I

cùm suus cuiq; ad præfens atrocissimus videatur: nihilominùs & de hõc tamen judicâsse antiquos experimentõ, videlicet: *asserrimos esse calculorum* à stillicidiõ vesicæ; proximum stomachi; tertium eorum, qui in capite doleant, non ob alios ferè morte conscitâ.

CAPUT III

subjectum calculi inquiri.

Selectiorum autorum experientiam, rerum omnium fallere nesciam magistram, ductorumq; firmum & constans suffragium, ponderantes, calculorum microcosmicorum natalem locum deprehendimus admodum varium, & alium quidem frequentiore, alium rariorem. Frequentiùs renes & vesicam urinariam hõc malõ infestari, certum est & notõ notius; non item verò reliquas corporis partes, licet vix aliqua detur in corpore pars, quæ planè immunis esse possit ab hujus invasione.

Mutuum renum & vesicæ, internuntiis ureteribus, commercium & confine officium est, colluviei serosæ, \ominus linarum ex alimenterum digestionem, & in succum & sanguinem conversionem residuarum particularum vehiculi, cui nonnunquam pro corporis & assumptorum qualitate aut constitutione plus minus terrei aut tartarei permixtum est, colatorium esse & receptaculum, ad quod, tanquam ad sentinam, ferum, quicquid saburræ rapere potest, per vias prædictas \square narias secum deducit; undè accidit, ut usui huic dicatæ partes calculorum ludibrio atq; periculo summo creberrimè exponantur. Et præcipuè quidem, si \ominus lia ista peregrina ad coagulationem prona & ita crassa sint, renumq; colatorium s. pelvim transire resistent, talem in iisdem fieri sabuli congestionem, necesse est, quæ eò magis promovetur, si ureterum angustia accedat, in quam ipsum nonnunquam malum redundat. Sin plure serò diluta \ominus lia prædicta, renesq; & ureteres sint laxiores, in vesicam ducuntur, quæ ibidem stagnantia faciliè coagulari possunt, muciq; induratio hõc modõ fieri.

Singularior quidem, rarior, & stuporis sæpè plena est calculosa

in aliis corporis partibus, ad quas sanguis à serô inutili aliquatenus repurgatus, & vix petrificô tali humore scatens beneficio circulationis pervenit, progenies: intellectum verò humanum ferè omnem excedere videntur integrorum hominum petrefactiones. Singula hæc jam in exemplis delibandi commodior & jucundior datur occasio.

Integratorum hominum petrefactiones memorant historiæ tam sacra, quàm profana. E sacris nota est uxoris L O T H I, quanta quanta erat, in statuâ salinam momentanea conversio divina, *Genes. XIX.* legenda. E profanis prostat relatio historica *lithopædii* sive *embryonis petrefacti* urbis Senonensis, Gallis *Sens* dictæ, à *Cordeâ* descripta, cujus mentio qf. *ὡς ἐν λιθοπέδιῳ* ad calcem tract. *Francisci Rousseti de partu Cesareo* appendicis locô adnexa est. Similis ferè *Mussiponti* accidisse casus fertur, cujus historiam unâ cum latis super eâ quorundam doctrinæ laude celeberrimorum in Germaniâ virorum judiciis luci dedit *Nobiliss. Dn. D. Laurentius Straußius, Giessensium Professor Medicus excellentissimus.*

Liceat hûc referre *sudorem arenarium*, quô non infrequenter scorbutici vexati, & arenâ qf. incrustati fuere. Talem, ut ex plurimis paucos nominem, *Bartholinus cent. 1. histor. anat. rar. 34. & 7. D. Horstius manud. ad med. part. 1. c. 2. sect. 2. art. 1. p. 177.* observarunt & adnotârunt.

IN SUPREMO VENTRE, capite nimirum, cranio & cerebro natos & repertos calculos,

(1.) Generaliter testantur *Brassavola, comm. ad aphor. 29. l. 4. Hipp. Thomas à Vega, Petrus Borellus, Unzerus lib. 1. de nephritide, & alii à B. Sennerto instit. l. 2. part. 2. c. 9.* citati, quos repetere hûc superfedebimus.

(2.) *Subsutura lambdoideâ* lapidem membranâ vestitum piæ duræq; matri firmiter adhærentem invenit *Guilb. Fabricius exercit. 1. observ. chir. 2.* Hûc spectare videntur officula duræ piæq; matri adnata reperta, & à *B. Rolf. dissert. anat. lib. 2. cap. 21.* allegata. Similia in publicis dissectionibus tribus vicibus invenit nobisque demonstravit *Exc. Dn. D. Præses, Dn. Patronus ac Promotor meus æternim devenerandus*; figuram autem horum curioso lectori *Lit. P. P. P.* delineatam ostendit; & quidem (P. α.) meningi duræ æquæ

æquè ac piæ anteriori in parte propè futuram coronalem dextri lateris adnatum in juvene milite deprehensum fuit officulum protuberantiâ quâdam ornatum, quæ capitulum pulli gallinacei cum crystâ eleganter exprimit. (*P.β.*) & (*P.γ.*) expressâ officula sequiori in sexu reperta, quorum illud variis qf. ex filamentis contextum & mirè contortum; hoc verò quasi ex duobus pisib. conflatum, pendens grana octo.

(3.) Ipsum nec *cerebrum* à durô hôc hospite immune fuisse, testatur *Sennertus* & ab ipso allegati alii *Autores*; Item *Schenckius lib. 1. observ. 81.* Totum bovis cerebrum petrefactum descriptum vide apud *Barthol. cent. 3. epist. 8.* & *Ephem. Germ. ann. 1. observ. 26.*

(4.) Inplexu *χορδοειδῆς* calculos repertos testatur *Wepferus*.

(5.) In glandulâ pineali arenulas invenit *Olaus Borrichius cent. 3. epist. Barth. 97.* Idem & tres lapillos ibidem reperit, testante sic *cent. 3. epist. Barth. 85.* Calculum & arenulas deprehendit *Franc. Sylvius, Leida, citante Bartholino cent. 4. ep. 57.* Sic non ita pridem *Exc. D.D. Praeses*, cum in pagô vicinô, Cunitz dictô, aperiret caput juvenis verberibus probè vexati & brevi pòst defuncti, inter alia notatu dignissima ibidem in glandulâ pineali tres lapillos observabat, quos exemptos & mundatos coronæ philiatorum, quâ cinctus tùm erat, videndos & palmandos exhibebat. Magnitudo ferè eorundem æqualis erat, accedens ad seminis plantaginis amplitudinem. Color albicans, substantia dura, & superficies aspera. Similes & alii Medici viderunt & adnotarunt.

(6.) In orâ palpebræ, ubi hordeolorum collectiones fiunt, vidit eximendumq; curavit lapillum *Scaliger*, totum tritico similem, duritie saltim superiorem. *Vid. Gesn. de figur. lap. c. 12.*

(7.) E naribus calculos prodiisse dactylos referentes memorat *Barthol. histor. anat. rar. cent. 1. histor. 33.*

(8.) Idem *Barthol. act. Haffn. 1671. 1672. observ. 45.* cum cerumine arenulas simul extractas ex auribus notavit.

(9.) E maxillâ nobilis mulieris Danicæ superiori sinistra lapillum nucem minorem æquantem prodiisse, refert *Barthol. cent. 5. hist. anat. 91.* & in maxillæ basi vidit *Borellus cent. 2. obs. 17.* Memorabile verò est, quod *B. Mæbius in fundam. physiol. c. 9. p. 121.* adducit, ubi *Zacutus* in quinquagenariâ lapidem maxillæ lævæ ad-

natum vidit, sævissimos cruciatus inducentem, qui ope chirurgi solutus ad stateram binas uncias cum quinq; drachmis pependit.

(10.) *Dentibus* adnasci materiam tophaceam calculosam, quivis ferè suus ipse erit *αὐτόπῃς*.

(11.) *E lingvâ* cujusdam calculum profilientem officî dactylorum respondentem notavit *Greg. Horstius l. 4. observ. med. 47.* Item *sub lingvâ* binos calculos se observâsse scribit *Hieron. Montanus l. 4. c. 1. anasc.* Similia exempla notata sunt à *Tulpio obs. med. l. 2. c. 25. Forest. l. 24. obs. 18. in schol. Barth. Timæo à Guldenkleee l. 1. cas. med. observ. 35. Ephemerid. Germ. ann. 3. obs. 1.* ubi dilucidata hæc materia proponitur.

(12.) *In palato* natos calculos testatur *Cæcilius Foli in epist. Barth. cent. 1. ep. 62.*

(13.) *In tonsillis & faucibus* calculos notaverunt, à *B. Sennertô l. 6.* adlegati *Autores*, hîc non repetendi.

Nec minus VENTRIS MEDII partes durô hîc fatô sæpiusculè affectæ & pressæ deprehensæ sunt, & quidem

(1.) *In gutture* calculos observatos refert *Avicenna l. 3. fen 9. c. 9.*

(2.) *in humeri tumore* calculos reperit *Borellus cent. 1. obs. 87.*

(3.) *in pulmonibus* non adeò rari sunt. Præter autores à *B. Sennertô* allegatos talium mentionem faciunt *Platerus l. 1. observ. Guilb. Fabric. exerc. 2. chir. 29. Wierus de prestigiis demon. l. 3. c. 2. Scaliger exercit. 118. Fernel. l. 5. pathol. c. 10. Æginet. l. 3. c. 31. Gesnerus de fig. lap. part. 1. c. 12. Langius l. 2. ep. 57. Zacutus Lusitanus l. 1. pr. adm. obs. 95. 96. Bartholinus cent. 3. epist. 80. B. Rolfincius, Præceptor desideratissimus, in pulmonibus uxoris Pastoris in Greßschén/ invenit X. calculos satis notabiles, quos olim mihi videndos præbebat; jam verò adhuc in ejus rarithecîo asservantur. Nobiliss. D. D. Præses in dissecis cadaveribus pluribus vicibus invenit grandines tophaceas parenchymati pulmonum inhærentes. Et quidem duos satis notabiles *Lit. O. O.* delineatos lapillos, quadrangulares & lateraliter qf. excavatos vidimus studiosi, gladiò antehac miserè transfixi pulmonibus infixos, ex parte albidos, ex parte etiam nigr. cantes. Imò, non ita pridem in pagô *Löberschütz* dum aperiret rustici asthmatici cadaver, totus pulmo dexter pleuræ, mediastino*

stino & diaphragmati firmissimè adnatus erat, cujus bronchia tophaceò pro obviscata planè cum stupore adstantium philiatorum videbantur. Nonnunquam integri lapilluli à phthisicis per tussim rejiciuntur, quales collegit varios *D.D. Praeses*, albidos, duros, rotundos, asperos. Notatu etiam dignissima est *XVI. anni III. observatio Nobiliss. & Excellentiss. Dn. D. Wedelii, Professoris & Praeceptoris mei pl. observandi*, quam *Ephemeridibus German. Acad. curios.* inseruit, ubi calculi pulmonum à calce vivâ originem traxère, qui postmodum cum tussi & levi hæmoptysi rejecti sunt.

Tophos quoque tales alere interdum bruta, boves, & alia armenta, non solum *Nob. D. D. Schneiderus l. 3. de catarrhis*; sed etiam *Ephemerid. Germ. ann. 6. & 7. obs. 132.* confirmant, prolixumq; de illis adposuerunt scholion, p. 176.

(4.) Neque ipsum cor exemptum esse à lapillorum invasione, testantur historiae. Sic in corde Imperatoris, Maximiliani II. tres lapides inventos refert *Wierus de prestig. demon. l. 4. c. 6.* Talium etiam mentionem facit *Barth. anat. renov. cap. de corde.* In hujus Ventriculis lapillos inventos perhibet *Tulpius l. 4. observ. 47.* Dextri ventriculi valvulis adnatum *napdia vias* autorem *Horstius, Senior l. 4. obs. 47.* notavit. Ponderosiores lapidem in corde cervinò repertum adlegat *Barth. cent. 3. ep. 8.*

(5.) In arteriis calculum *Tulpius* invenisse gloriatur, & sese exceptò, neminem adhuc. Curiositas *Christiani Langii*, Professoris medici, dum viveret, excellentissimi, similes invenit, tam in arteriâ pulmonum venosâ, quàm venâ arteriosâ, dum publicè olitoris cadaver dissectuisset, partim solidè induratos, partim adhuc asperâ scabritudine, & qf. Prifatos lapillos, quos cum admiratione spectatorum omnium demonstravit. Vid. *miscell. medic. curios. ejusdem, p. 32.*

(6.) Propè Arteriae aortae sive magnae truncum ex cordis sinistro thalamò prodeuntem & descendentem sacculus s. capsula membranacea lapillis tophaceis majoribus & minoribus referta, *Lit. N.* delineata, inventa est, exteriori membranæ adhærens, in studiosò juvene, nocturnis horis interfectò, ab *Exc. D. D. Praeside*, præsensibus ultra centum studiosis, qui stupendam in admirationem eapropter tracti sunt.

(7.) Mammam muliebrem ab aquis thermalibus in saxum conversam

conversam *Heurnius* αὐτὸπῆς *meth. ad prax. p. m. 29.* testatur. Geminum ferè adducit *Salmuth. cent. 2. obs. 8.* Quin lac muliebre, ubi non emungitur, in mammillis lapidescere, asserit *Levin. Lemnius de occult. nat. mirac. l. 4. cap. 12. sub finem.*

INFIMI VENTRIS nullum ferè viscus est, quod ab hac lapidosâ progenie planè & semper liberum fuerit inventum. Et ut ordine eorundem faciamus mentionem,

(1.) In hepatis parenchymate calculos repertos fuisse, autorum testantur monumenta. Ut silentio iterum prætereamus *Autores à B. Sennerto citatos*, memorabilis est observatio *B. Mæbii, fund. physiol. c. 14. sub finem*, consignata de lapillis tesserarum æmulis, marmoris instar variegatis: nec non *Barth. cent. 4. hist. anat. 64.* qui à suspensorio hepatis duos tumores saxeos dependentes, alterum 16. alterum 12. pondo librantes, offendit. Conf. & *Gesnerus lib. d. lap. fig. c. 12. Henr. ab Heer, obs. 1. Matthioli epistol. p. 323. 324. it. Ephem. Germ. ann. 1. obs. 66.* Imò *Vesalius epist. de radice Chinae*, jecoris anticam partem & universam sinistram planè lapidifactam observavit.

(2.) In cystide felleâ frequentius inventos lapides notârunt Autores, dubio procul è bilis parte crassiori, sale lixivô, quô ipsa jam antè abundat, nimis copiosô obstetricante prognatos. Ejusmodi binos colore cœruleô, quorum alter ovum columbinum æquabat, in famulo Jul. Cæs. Borii reperit *Volcherus Coiter, Physicus olim Norimberg. celeberrimus*, consignavitq; in *obs. anat. & chirurg. De similibus legi possunt Autores à Sennertô citati, Ephem. Germ. ann. 1. obs. 44. Item ann. 3. obs. 206. & 283. hisq; addenda ex ann. 4. & 5. p. 302. 303. Horstius man. ad med. p. 1. c. 1. sect. 3. Olavus Borrichius epist. ad Barth. 85. cent. 3. & epist. 86. ubi calculorum fellicorum naturam & causam indagat. Plura de his prostant in *physiol. Mæbii, cap. 15. B. Rolfincius anno 1637. Vinariæ in fœminæ cujusdam cystide biliariâ lapides ultrâ 30. invenit, globulos luforios imitantes, majores, minores, inæquales, tenui crustâ obductos, intus spongiosos, ∇æ innatantes, sicut ex analectis Dn. D. Præfidis nobis constat. Insimul notatu & delineatu digni sunt visi, quos nobis Lit. M. ostendit, in vesiculâ biliariâ nobilis Matronæ reperti quinque lapides rotundi, asperi, & qf. ex minoribus compacti, qui notabilem parvu-**

parvulorum copiam habuerunt sociam. *Ex felle taurinô* concretum lapidem & in felleâ vesiculâ repertum, ovi gallinacei magnitudine, ostendit nobis *rarithecium Beslerianum Norimbergense*. Item, ad 3j pendentem ejusdem conditionis calculum, viscosô & tenace biliosô glutine obductum vidimus apud *Dn. D. Præsidentem*.

(3.) In *ductu hepaticô* descendentes calculi subsistere sæpè solent, & malum augere. Talem per omnia ferè nuci moschatae similem invenit in quâdam foeminâ, nobisq; misit *Dn. D. Zapsius, Phys. Vinariensis, felicissimus, Fautor noster colendus*, cujus medium intus eleganter resplendebat.

(4.) In *Umbilico* calculos se vidisse testatur *Cæcilius Folius ad Barth. cent. 1. epist. 62*. Videri etiam potest *Sennertus lib. cit.*

(5.) In *Ventriculo* notatos lapides collegerunt *Schenckius l. 2. obs. 9. Horstius l. c. Gesnerus l. c. Ephemerid. German. l. c. Barthol. cent. 3 epist. 8. p. 37.*

(6.) In *Liene* foeminæ cujusdam lapidem subalbidum alabastrinæ mollitiei, pondere 3xxj. invenit *Turneiserus*. In similibus consuli possunt *Mæbius c. l. c. 16. & Riverius observ. à Rusô commun. 6. Totum lapide factum Lienem* vide ap. *Forestum l. 2. de incerto* ☐ *judicio.*

(7.) In *Mesenterio* hinc indè hærentes calculos recensent *Autores à Sennertô citati.*

(8.) In *intestinis* angulosos sæpè & asperos hospitari lapillos, in propatulô est. *Rolfincius δ πάλιν* sexangularem nucis adinstar castaneæ ex intestinis à foeminâ quâdam excretum cum XXIII. minoribus olim nobis demonstravit. Ita Generosus quidam Dominus, cujus nomen lubens reticeo, post tormina alvi contumaciæ & vomitum unum atq; alterum tandem cum scybalis ab assumtô pharmacô liquidioribus rejecit lapidem quadantenus angulosum, castaneæ magnitudine, ex nigredine flavescens, exacteq; durum, à *D. D. Præside* mihi demonstratum. Pariâ recensent *Heurnius ad Barth. cent. 3. epist. 59. Gesnerus l. c. cap. 12. p. 1. Henr. Rufus in obs. Riv. comm. 4. Th. Barth. hist. anat. 49. centur. 4. & act. Hassn. 1671. 1672. obs. 100. D. Joh. Ferd. Hertodt* ab ictericâ Ducissâ ultrâ centum excretos notavit lapillos, quos publico communicavit in *Ephem. German. obs. 99. an. 4. & 5. p. 102. 103.*

(9.) *Renes*

(9.) *Renēs* verò hâc lapidosâ progenie frequentissimè infestari & occupari, quotidiana, tristis licet! edocet experientia, siquidem vel totâ die tyrannò hâc obsessi medicam implorant opem, undè per exempla ex Practicorum libris probare superfedebimus. Afficiuntur autem renēs, modò dexter, modò sinister, modò uterq̃ simul, & quidem vel interdum quoad substantiam parenchymaticam, è quâ formati constant; vel interdum quoad partem interiorē, pelvim s. cavitatem suam; vel deniq̃ interdum quoad utramq̃. Et rem sese ita habere, confirmatur ex analysi renū anatomicâ, præcipuè eorum, qui lapide adhuc obsessi sunt, ubi sæpius vidimus, radicibus suis calculos ipsi substantiæ parenchymaticæ simul fuisse infixos; anteriori verò parte implevisse cavitatem circa, carunculas papillares, versus pelvim directâ. Undè à motu calculi firmiùs inhærentis faciliè fieri potest læsio parenchymatis, quâ factâ, urina non rarò exit cum calculis cruenta.

Exitum calculorum pelvis promovet, quæ nonnunquam satis angusta conatum naturæ expultricis eludit, facitq̃ calculum, præcipuè grandiorē, ibidem subsistere, undè ægrotantes doloribus continuis enervati, & non rarò stupore oppressi lentâ resolutione virium accedente naturæ debitum solvere coguntur.

Figura calculorum renalium variat. Longos & asperos, rotundos, majores, & minores *Serenissima nostra Ducissa, MARIA &c.* aliquot vicibus nephriticis tentata insultibus, dimisit cum dolore lapillos, quos *Lit. K.* designat, angulosos, orbiculares, asperos. Varios etiam ex aliis subjectis, triangulares, quadrangulares; imò amygdalum ipsum repræsentantes collegit *D. D. Præses*.

Ex canis venatorii rene sinistro calculus exemptus tophaceus, angulosus, magnus, 3j & ultra pendens sub *Lit. H.* videri potest.

Memoratione etiam hîc digni sunt renēs gallinarum spurii, qui eodem infecti morbo deprehensi sunt. Inter comedendum, enim renibus prædictis duo satis spectabilis longitudinis calculi inventi sunt, dentibus nostris vim necopinatò inferentes, in medio protuberantiis exilibus notati, ramulos coralliorum rubrorum ostendentes, qui ut rariores, *Lit. LL.* consignati sunt.

(10.) His adnati *ureteres* eidem malo sunt expositi. Siquidem in pelvim protrusi calculi per ureteres tendere incipiunt, qui
cūm

cùm fuerint angustiores, symptomata, & dolorem præcipuè, augent, eosdem tendendo, dilatando, lancinando, usque dum in vesicam deciderunt. Si verò calculi fuerint majores, angulosi, asperi, ut transire nequeant, tubulis hisce infarcti, eosdem obstruunt, & quò diutiùs duraverit obstructio, eò periculosiora, imò lethalia inducit symptomata. Tali mortis genere diem suum obiit *Dn. Andreas Wigandus, S. Theol. Licentiatus*, in cujus renibus, post mortem apertis, varii calculi reperti sunt. Et quidem dexter circa carunculas papillares scabritie quâdam lapidosâ cinctus deprehendebatur, in cujus pelvi calculus notabilis, acumine suò, quod arrosus aliquantisper ureteri tenaciter insertum hærebat; mediâ verò parte implebat pelvim, & quatuor suis protuberantiis versûs carunculas papillares & harum sinus directus erat. Integri calculi icon æri inscripta sub *Lit. R.* videri potest. In sinistrò verò rene *Lit. S.* delineatus lapillus hærebat ureteri ejusdem circa medium ferè infixus, asper & oblongus; reliqui duo *Lit. T. T.* adhuc in pelvis cavitate sedebant, qui amplâ arenosi sabuli coronâ erant stipati.

Simili mortis genere propter calculum firmiter infixum obierunt, (1.) nobilis quâdam matrona, cujus ren dexter aluit calculum *Lit. E.* fatis notabilem tam magnitudine, quàm figurâ suâ, qui comites habuit duos minores rotundiores *lit. ee.* descriptos. Renem verò sinistrum occupavit *Lit. F.* cum suis sociis variis & multis. (2.) Mercator quidam, in cujus rene dextrò *Lit. I.* designatus fuit repertus calculus. (3.) In rarithecio Electorali Dresdensi cùm oculis nostris nuperiùs demonstratus fuerit calculus humanus, membrum virile penè referens, non potuimus, quin ejusdem figuram sub *Lit. G.* depictam, curioso Lectori simul offerremus.

Tacemus jam libenter calculum istum insolentioris figuræ, magnitudinis ac molis, qui mortem attulit Viro, etiam post fata, famigeratissimo, *Sperlingio*, Professori Wittebergenfi celeberrimo, cùm integra historia à Nob. D. D. Majore edita, omnibus sit nota.

(II.) *In vesicâ urinariâ* natorum calculorum quivis ferè medicorum facit mentionem. Neq; opus jam erit, varia producere exempla. Locò omnium esse potest canis aulæ nostræ venatorius, qui per integrum annum dyfuriâ laboravit, nihilominus sedulò Ve-

neri litavit. Contumaciter autem saviente in ipsum dysuriâ, cum
 □nam reddere voluit, maximô cum ejulatu expressit guttam unam
 vel alteram □æ, cruore tinctæ. Unde de calculô certi cultello tra-
 didimus, & examine institutô vesicæ □nariæ & renum, ubiq; cal-
 culumprehendimus. Et quidem, qui in rene dextrô fuit, *præ-*
ced. §. 9. sub Lit. H. delineatus est; in vesicâ urinariâ repertus integer
 videre est quoad superiorem partem *sub Lit. A.* inferiorem autem
Lit. B. exprimit. Hic integer pependit libram integram civilem cum
 3vj. Figurâ suâ ipsam ferè cavitatem vesicæ exprimit, exterior facies
 ex plurimis quasi monticulis exasperata, substantia tophacea. Cum
 verò post intervallum aliquot dierum, exspiratâ humiditate, iterum
 examinaretur calculus, & hinc indè motus, inesse ipsi foetum, sicu-
 ti in aërite, observavimus. Hinc curiositate ducti, subtilioris ferræ
 ope divisimus ipsum, & calculi foetum *Lit. E.* delineatum deprehen-
 dimus, albicantem, ovalem, in mediô quadantenus depressum vel
 latum, 3iij. jam exactè pendentem. Ut cunabula hujus foetus pate-
 fiant, ipsum calculum divisum *Lit. C. & D.* exprimendum curavi-
 mus, curiosoq; Lectori proposuimus.

Neq; silentii sipario obvelandus erit ille calculus, qui virgini
 XVI. annorum, ministri aulici h. l. filia, imperavit, lethumq; adduxit.
 Ex mortuæ vesicâ □ariâ, in gynæceô aulico pronuper. apertâ edu-
 ctus pependit ferè 3iij.

Insimul addendus erat calculus vesicæ *ab Avô, D. D. SEBAST. HEINLEIN, Physicô Norimbergensi Seniori famigeratissimô, b. m. con-*
filiis salutaribus è fœminâ propulsus. Iconem exhibet Lit. A. 2. o-
vum columbinum referentem.

Quivis etiam Bibliothecam Norimbergensem visitans, obstu-
 puit ob adspæctum calculi stupendi, (qui ibidem asservatur,) post
 mortem excisi è vesicâ *Theologi celeberrimi, D. JOHANNIS SAIL-*
BERTI, Antistitis Eccl. olim primarii. Pendet enim is civil. pond. 3x.
 figura piri volemi similis est. Hujus iconismi, participes fieri hâc
 vice non potuimus. Eapropter curiosum lectorem ad *D. D. Velschii*
obs. med. episagm. 61. p. 37. remittimus.

(12.) Quemadmodum calculus vesicæ impedit, quò minùs
 □a fluere possit, orificium ejus obturando; ita vesicæ vicinis parti-
 bus lapides inhæsisse prædictoq; orificio molestos fuisse, observati-
 ones.

ones medicæ testantur. *In poro prostatico dextri nati calculum vidit D. Segerus, juxta Barth. cent. 4. epist. 5. p. 23. 26.*

(13.) Similiter *in corpore glandulosô*, vesicæ adnatô, à femine retentô genitum calculum, vesicæ orificium comprimentem, vidit *Rhodius cent. 3. obs. 27.*

(14.) Neq̃ rarum est *in urethrâ seu meatu urinariô* deprehendi lapides, vel medicamentorum, vel naturæ ab onere, libertatis cupidæ, vel utriusq̃ simul ope illuc propulso: qualia exempla varia prostant apud Autores, & crebrior experientia nos edocuit. *In urethrâ* autem ipsâ *geniti* mentionem facit *Barthol. cent. 4. epist. 6.*

(15.) In *pene* natorum lapillorum historias afferunt, præter Autores à *B. Sennertô* allegatos, *Henr. ab Heer. obs. 7. & D. Winclerus in ephemerid. Germ. ann. 6. & 7. obs. 34. 36.*

(16.) *Scroti* unam partem calculum cum ipsâ vesicâ implevisse, alteram verò intestina tenuia, autopta fuit *Angelus Sala*, referente *Barth. cent. 4. hist. anat. 28.* qui etiam exemplum calculi è vesicâ in scrotum delapsi addit *cent. cit. hist. 8.*

(17.) *Testiculos* non immunes fuisse à calculosâ progenie, auctoritas *Gesneri* docet, qui *de fig. lap. c. 12.* in cujusdam cadaveris testiculis *Monspeli* repertos fuisse calculos narrat. Videri potest etiam *Platerus l. 3. observ.* citante *Barth. cent. 4. epist. 6.*

(18.) Multò minùs libera est communis nostra patria, *uterus*, cui *Gorgonea* facies locô foetus impressa sæpiusculè observata fuit: Sic *uterum lapideum lbvii.* pendentem, *foeminam 37. annorum* gestasse, memoriæ nostræ reliquit *Claudius à S. Mauritio, Academiae Dolanæ quond. Profesor primarius.*

Porro lapidem *iv. lb.* pendentem multis eminentiis, colorq̃ fuscô conspicuum, in *foeminæ hydropicæ* ex uterô repertum tradit *Barth. cent. 4. hist. anat. 64.* Item: calculum asperum, fusi verticilli magnitudine ex largiore porri esu, ex *foeminæ sexagenariæ*, antehac sterilis, uterô, notavit *Gyneciorum Compiler tom. 4. l. 2. c. 27. de uter. calc.* Similia consignârunt *B. D. D. Mæbius fund. Physiolog. Barthol. cent. 3. epist. 28. & seqq.* Quibus etiam exemplum *mole*, cui adnatus deprehensus fuit calculus, uncias tres, unamq̃ drachmam ponderans, è *Nic. Fontani obs. rar. c. 5. addit.*

Denique mentio addenda venit illorum lapillorum, qui vel in artubus, vel in vasis sanguifluis reperti unquam, & partim ab aliis adnotati, partim propriâ experientiâ observati fuere.

(1.) In *artubus* non minùs frequentè repertam esse duritiem faxeam, fide dignissimi memorant scriptores, & quidem *digitorum in manibus apices Kentmannus lib. d. calc. c. 12.* duritie lapideâ obfessos notavit.

(2.) In *rotulâ genu Henr. Rufus obs. Riverio communic. 5.* in nephriticô, quoties commoveretur genu, strepitum edentes circa patellam observavit calculos.

(3.) In & circa *articulorum juncturas* creberrimè tophaceum nasci gypseumve calculum, in aprico est; undè supervacaneum arbitramur, prolixam Autorum experientiam consulere. Locô omnium esse poterit magni nominis quondam Vir, seculi nostri Varro, qui abundè testatum in vitâ fecit, quantum doloris pepererit, quantum lacrumarum eduxerit illa materia lapidosa, quæ renibus & vesicæ cruciatus insignes & reliquis omnibus ferè sui corporis articulis ruinam per multos annos paravit, usque dùm naturæ debitum persolvere coactus fuit.

Neque silentii peplô sunt involvendi illi calculi, qui in vasis sanguifluis reperti sunt. Talismodi invenit *in cordis arteriis Ferrius l. 5. de partic. morb. & sympt. c. 12.*

(2.) In *venis & arteriis pulmonariis* magnam *Prisatorum* lapillorum copiam deprehendit *Langius miscell. med. cur. t. b. 12.* ubi & *Tulpius* in simili themate adducit.

(3.) In *basi arteriæ magnæ* notavit *Corn. Gemma, loc. à B. Senerto cit.*

(4.) In *arteriolâ utrinq; uteri vaginæ insertâ* ante biennium in foeminâ XXVII. annorum, publicè ab *Exc. D. D. Preside* dissectâ, Philiatris cum stupore spectantibus, lapillos duos albicantes, filiceos, rotundos detexit, quorum alter quasi ex duobus granis lithospermi minoris coagmentatus, alter milii grano planè æqualis erat. Depictos exhibet *Lit. 2.*

(5.) In *venâ portæ viscerum* calculorum meminit *Columbus l. 15.*

(6.) In *venis hæmorrhoidalibus*, item

(7.) è *venâ sectâ* prodeuntes lapilli notati sunt in *Ephem. Germ. ann. 1. obs. 65.*

Com

Complementum deniq; addunt, qui (1.) in *abscessibus* observati sunt, de quibus *J. G. Schenckius, Litbogen. c. 4. § 17. Levinus Lemnius d. occult. nat. mirac. l. 4. c. 12. Ephem. Germ. ann. 4. § 5. obs. 189.* & alii legi possunt.

(2.) Ex *atheromate* eductos calculos, uncia longitudine, gypseæ substantiæ, levis, variis tuberculis verrucatos allegat *Becherus phys. subterr. l. 1. sect. 6. c. 3. §. 38.*

(3.) E *steatomate* ultra annum quieto, post verò in certamine equestri irritato, doloresque insignes producente, lapis avellanæ magnitudinis, angulosus & spadiceus observatus à *cit. Kentmanno l. c. cap. 10.* Geminum ferè habet *Salmuth, cent. 3. obs. 72.*

CAPUT IV.

*causam immediatam & mediatam
proximiorē perscrutatur.*

Quantum lucis causarum investigatio tum indagationi morborum, tum curationi ipsi afferat, in aprico est. Receptæ igitur tenus hæc methodo nos quoq; accommodabimus, & quantum ingenio valuerimus, calculorum scrutabimur originem.

Difficultatibus quamplurimis & maximis celeberrimorum. Autorum dissensionibus nos intricatissimos videntes, ultrò fateri cogimur, extricationi vix sufficientes nos esse, undè etiam faciliorem, si non omnia acu tetigerimus, à B. L. speramus veniam.

In sententiis enim ad intentionem nostram ferendis tam egregiè dissident scriptorum animi, ut ex compacto quasi singulos à singulis dissensuros consensisse videantur. Quæ sanè concors opinionum discordia non scientiæ, sed potius confusionis mater est; dubitationis verò, imò inscitæ omnis meritò dicenda avia. Undè potiora, quibus nempe plus veritatis inesse censetur, scriptorum sensa indagabimus, & quæ tandem nostro hæreat animo sententia, brevibus adnectemus.

Sunt (I.) qui calculorum pullaginem *soli pituita alba*, eique crassæ, tenaci, à justò majori renum calore ficcata, & in lapideam.

usq; duritiem torrefactæ tribuunt, ansam opinionis suæ desumentes à mucagine subpallidâ & viscosâ, mucosarium æmulâ, in calculosorum ☐is subsidente.

Verum, quò minùs hisce subscribamus, plurima nos urgent. (1.) Nam vel totâ die calculosâ progenie temperaturæ tum sanguineæ, tum biliosæ vexantur; imò & in plurimis visceribus & cavitatibus, quò pituitæ tali vix datur aditus, observatur, undè pituitam solam calculorum matrem in universum statuere non licet. Accedit

(2.) pituitam, si torrefiat & coeat, vel *planè friabilem fieri*, quod mucus narium manifestat, sicque vili operâ vel ☐ simplici dilui vel elui potest, calculò nihilominùs pygmæis istis remediis ne latum unguem, quin ne hilum, cedente: vel *albuginis ovorum ad instar indurari* quidem posse, & aquæ resistere, pelluciditatem tamen & insignem superficiei lævorem, gemmis æmulum, induere, quibus tamèn nihil minùs in calculis observatu datur.

(3.) *Pituita in renibus tam diu persistere nequit*, sicuti jam dudum confutârunt *Platerus* & *Panacelsus*. Sin verò excipientis quasi vices in productione calculi pituitam sustinere, cui allubescat statuere, cum eò non contendemus; Mucum verò istum è vesicâ prodeuntem & in calculosorum urinis fundo innatantem, vel materiam lapidis ex quâ esse, visui tamèn sub specie pituitæ imprimi; vel cum *Helmontio tract. de Lithiasi cap. 2.* lugubrem potiùs ejus effectum esse judicandum. Similia legi merentur apud *Riverium prax. med. cap. 1. l. 14. p. m. 141.*

II. Sunt, qui calculorum primordia substantiæ terrenæ, quam in serò copiosò diluente natantem salia seu spicula salina copiosa intertexunt, & ad fluorem coitionemque disponunt, accepta referunt, quos inter *Platerus*, *Anselmus*, *Unzerus* & alii nominari merentur.

III. Quidam humores ☿reos, mucilaginosos, non unò sæpè ☉lium, ut ☉lis communis, ☉, ☉. &c. genere gravidos accusant: quod pluribus deducit *Charleton de lithiasi cap. 3. p. 56. seqq.*

IV. Dantur, qui succum quendam peculiarem ad sponte suâ lapidescendum natum, quem spiritus quidam lapidificus (vel à capite *Gorgoneo*, cujus adspectu omnia in saxum fuere mutata, vel à foro-

fororibus *Gorgonibus*, quæ quoscunque conspexerant, in lapides convertere poterant, *Gorgoneus* dictus,) pervadat, vigoret & animet, calculorum parentem statuunt, juxta *Helmontium tract. de lithiasi cap. 4.* secuti.

V. Multi calculorum productionem materiæ viscosæ, lentæ, crassæ, feculentæ, terreæ, limosæ ac lutosæ, cujus partes facilè glutinantur, invicemque cohærent, & in calculum faceffere possunt, adscribunt.

VI. Neque defunt, qui sanguinem ipsum propter terrestrem tenacemque fibrarum texturam, accedente cumprimis calore adurentem, lapidum dissolubiliū originem accusant; quorum tamen sententiæ quò minùs subscribamus, urgent potiores rationes.

VII. Reperiuntur etiam, qui Θ lia styptica, calcarii lapidis æmula, Ψ rea, Θ osa, Oosa, Θ lata & similia, hîc sola dominari credunt.

VIII. Denique deprehenduntur, qui tribus *Libavii* experimentis *exam. Philosophiæ viventis secundum descriptionem Joh. Hartm. sect. 32. p. m. 235.* descriptis, fidem habentes, calculi materiam pinguedinem quandam Δ ream bituminosam microcosmicam, à *Charletone tract. de lithiasi cit. cap. 3.* prolixiùs descriptam constituunt.

Verum enimverò difficillimum longè videtur unam eandemque calculorum omnium causam assignare. Experimur enim totâ die plurimas concretionum, lapides æmulantium differentias, quarum non unam in corpore humano locum habere, tot ac tanta calculorum, figurâ, mole, consistentiâ, colore, & si qua sunt alia, discrimina satis superq̃ testatum faciunt. Undè singulos ab unâ eademq̃ causâ deducere, esset cum ratione insanire, quod etiam vivæ corporis nostri lapidicinæ sive partes calculorum proventui subjectæ, temperie admodum variantes, imò succorum & liquorum diversitas firmitèr dissuadent.

Recensitæ quidem autorum sententiæ & opiniones calculis renum & vesicæ quadrant, & certò modò ac certis terminis inter se conciliari; non tamen omnibus lapidibus in omnibus subjectis adaptari possunt.

Ut verò, quæ nobis animo hæreat sententia, proponamus, dicimus,

cimus, causam calculorum materiale proximam esse succos crassos, non solum quatenus feculenti, visceri aut glutinosi, sed etiam terrestribus salinisque particulis imprægnati sunt, quarum præsentia coagulatio prædictorum succorum felicius succedit.

Credimus proinde, Archeum nostrum in subjectis variis variè variantem, scilicet pro humoris alimentarii partiumque corporis dispositione & valore alias vel rectè, vel erroneè gerentem, ubi in sanguine particulas Areas, bituminosas, viscidas, quibus bilis imprimis abundat (undè & ratio peti potest, cur post renes & vesicam folliculus felleus adeò frequentèr infestetur calculis) præsertim, si spissiores & segniores fuerint, deprehendat, quibus sese as societ plus minusvè salis sive acidi, sive lixiviosi, sive medii, & particularum terrearum variæ naturæ, à quarum singularum copia vel paucitate calculorum soliditas vel friabilitas & color; figura verò vel à parte, cui impingitur, acquiritur; vel si in cavitate quadam quasi pendeat, & æqualitèr undique apponatur materia, fit rotunda; si inæqualiter, irregularis prodit; sin deficiat quodammodò bitumen compingens, arenulas saltem fieri credibile est. Et ita calculosa concretio in proclivi esse videtur.

Confirmat hoc assertum

(1.) Concretio ipsa, quæ non in instanti, sed successivè fit. Id quod confirmant defunctorum aperta cadavera, quorum in renibus, vesicâ & alibi molliuscula adhuc, instar ceræ digitorum pressionem non adeò reluctans massa deprehensa fuit, quæ nonnunquam prædictis in locis vel sola sine calculis reperitur, nonnunquam verò præsentium & intus delitescentium calculorum peripheriæ adhærere solet, & nisi Parcæ interdum aliter decrevissent, successu temporis soliditatem acquirere, & postea cruciatus pro more excitare valuisset. Hoc ipsum nobis non ita pridem manifestè demonstravit *Exc. D. D. Preses* in tophaceo calculo è vesiculâ biliariâ bovina exemtò, cum admiratione adstantium.

(2.) Data hæc requisita singula in □â ordinariè plenoque modio deprehenduntur, quemadmodum ex intimis chimie penetrabilibus hoc edocet *B. Mæbius, epitom. instit. med. lib. 3. part. 1. sect. 3. c. 2.* Neque obstat, arenulas in matulâ citò satis concrefcere, cum ibi urina superficiem interiorem saltem lambat; undè facilior concretio,

cretio, quam aër frigidior ambiens juvat; calor verò corporis nostri naturalis cum madore partibus omnibus naturali, aut, si mavis, humido radicali, subitanream illam coagulationem quodammodo remoratur.

CAPUT V,

causas remotiores naturales prosequitur.

UT in omni morbo, ita & calculosâ progenie magna sæpè est naturæ potentia: undè non Apollinis magis verum est, quàm *A. B. Rolsincio meth. comm. lib. 2. sect. 3. c. 31. prolatum effatum: Magnam in humoribus vitiosis cumulandis vim dispositiones naturales habent, quæ ex naturalibus inclinationibus disponunt subjectum ad receptibilitatem infortunatæ morbosæ impressionis sine quibus res non naturales parùm valent. Hinc fit, ut, etsi plures in eodem aëre calidiori versentur, non omnes tamen incidant in febrim. Non omnes, qui eodem utuntur victu, corripuntur febrim.*

Causas hæc indigenas quidam excludunt, & principia calculosæ concretionis non in homine ipsò, sed extra illum quæritant, utpote merè adventitia, ex assumtis derivanda. Ipsa tamen experientia, infirmò hanc inniti sententiam fundamentò, abundè edocet. Quot enim familiæ, quot pagi, quot urbes, cibò potuque, quæ tamen hîc caput rei habentur, planè eòdem utuntur, nihilominus tamen quamplurimos à calculorum invasionibus liberos vivere, in apicò est. Undè, quemadmodum à cibis atq; potulentis materialis causa suppeditata agnoscitur; ita certè consensus partium indigenarum negari non poterit, sed ut remotiores naturales causæ omninò agnoscendæ.

Inter has primò locò positum exstat TEMPERAMENTUM vel totius corporis, vel singularum partium. Ex hujus exactâ contemplatione, præsertim & potissimum, cum lymphâ blandâ diluente destituitur, Siccum fit manifestum; vel cum particulis salino-*A*reis, admixtis maximè terreis, ad coitionem proclivibus scatet, ex prædominio BILIOSUM nominatur, sive id accadat corpori toti, undè vel variis in partibus simul vel plures calculi propullulare possunt;

vel parti uni pluribusve, unde isti vel istis impendere potest à calculis periculum.

MODUS SUBSTANTIÆ hùc spectat, & quidem partium obsesfarum CONFORMATIO, quæ, si non adeò conveniens fuerit, tanquam concausa erit accusanda. Ita *vasa emulgentia*, cum plus iustò sint *angustiora*, ad congestionem mucilagineorum *Preorum*q; succorum plurimum facient, & ita renes majori exponent periculo. Sin *patentiora* eò magis heterogenearum harum particularum allapsum vel promovendo, accumulabunt, vel propellendo dimittent.

Renum substantia parenchymatica, & cum primis carunculæ papillares cum alveolis suis secundùm naturam quando non constituta sunt, non parùm conferent hìc momenti.

Ureteres tam amplitudine suâ peccare, quàm angustia possunt. Hâc promovetur concretio, illâ renes quidem aliquatenus liberari videntur, vesicæ tamen materia advehitur.

Collum vesicæ angustius eadem ratione accusandum est; siquidem moram limo huic concedit.

Viscera coctionibus destinata publicis, si, quod suum est officium, diligenter non expediunt, progeniem calculosam foveant. Sic Archeus & fermentum ventriculi cum à nativâ & corpori conveniente temperaturâ deflectunt, saliumq; volatilium blandorum à fixioribus & feculentis secretionem non ritè commodent, aut recusent, ubicunq; in corpore locorum facilis erit prædictæ mucilaginis stagnatio & coagulatio.

Ita & in reliquis visceribus depuratoriiis, corde, pulmonibus, hepate, cystide felleâ, liene, &c. si chylus sanguineæ massæ admixtus, uti decet, non centraliter resolvatur aut volatilifetur, *μάλισσις* est præ foribus, *πνευματώσις* obex ponitur, *Θλῆα* fixa *Prea* nunc magis, nunc minus coagulabilia variis affricari poterunt partibus.

Renum intemperies tùm *calida* nimis, tùm *frigida*, tùm quoque *sicca* ad calculorum generationem confert. Calidi enim humores magis attrahunt; frigidi, cum imbecilles sint, consentiunt in affluxum talem; sicci difficulter dimittunt.

Cum siccitatis huius prædominiò simul qualitatum elementarium

rium ἀραξία & vitiatam partium conformationem conjungit *Charleton tract. de lithiasi cap. 4.* & sic dispositionem calculosam fieri asserit, eò, quòd v. g. renes sicciore non tantum plus humiditatis, adeoque etiam Urinum copiosiore attrahant; sed etiam compertum sit, eos, qui renes habent sicciore, præ humidioribus calculò laborare, aliquid dicit, negotium tamen omne non absolvit.

Tàm solitaria enim renum siccitas, in locò tali naturâ uliginoso, atque tanta, ut calculi vel silicei inde concrefcere possint, vix præsupponi aut concipi sine discrimine vitæ poterit.

Dispositio quoque in aliis corporis partibus, cavitate quâdam præditi, ubi calculos observatos historiæ superius numeratæ testantur, ad calculû notanda hæc erit, dùm vel angustiores justò sive ab ortu, sive post ortum; vel compressæ, conniventes, vel asperæ, vel quocunque modò vitiosæ deprehenduntur, superveniatque materia calculis idonea, quæ nisi propellatur, calculorum productioni favet.

HÆREDITARIA DISPOSITIO quamplurimum ad calculi generationem valere, experientia ferè momentanea evincit. Ita *Beverovicus libello de ren. & vesic. calc. cap. 7.* Et ego, inquit, in me ipsò & fratre, qui è calculo vesicæ obiit, ab avò maternò hæreditarium experior. Unde non inconcinne *Bapt. Mantuanus*:

Qui vires in foliis, venit à radicibus humor:

sic patrum in natos abeunt cum semine morbi.

Morborum verò per parentes in sobolem transplantatio ad mentem medicorum recentiorum tribuitur firmæ parentum in ipsò generationis actu impressioni, & hinc Archei formatoris, peregrinis affectibus, quibus generantes conflictantur, ideis turbati & obscurati errori & prævaricationi, undè parentes vel ex totò, ut in senio, vel ex parte certâ imbecilles generant fœtum, vel ex totò, vel ex parte imbecillem. Cum verò calculorum generatio potissimum debeat principio Thino, quod præ reliquis firmum ac fixum est, & sanguini intimius misceri potest aut maritari; unde & semen, (quod alioqui per se Thē maximè pollet,) & in ipsò latitans contagiosus, isque prolificus halitus inquinatur, eapropter aliter fieri non poterit, cum in ipsò seminis spiritu tàm fixas radices egerit, principium hoc petrificum apud parentes, quàm ut hæreditarii

fiant vel fieri debeant morbi, dùm ideæ, præterfluenti materiæ feminali, à singulis partibus, pro earundem dispositione & habitu variæ communicantur, undè & ~ ad talis adfectûs, qui parentes in istâ parte adfligebat, productionem habiles fiunt.

Magna etiam vis est hujus lapidificæ dispositionis, ut, qui nacti eam sunt à primò ortu, vix sibi de immunitate spem facere, vel aliquid certi polliceri possint. Quod assertum confirmare poterit sententiâ *Aretæi lib. 2. de diuturn. curat. c. 3.* ῥηϊτερον μὲν γὰρ μήτε λευκὸν ἀποκονθίμεναι, ἢ νεφρὸς λιθιῶντας ἀλίσθαι. *facilius, inquit, uterum à pariendi munere abstrahes, quàm calculosos renes à gignendis calculis.*

ÆTAS meritò quoq; considerationē meretur; plurimùm enim eam in calculis fovendis & excludendis valere, hinc patescit, quòd non omnem promiscuè, vel æquè graviter aut frequenter malo calculoso torqueri totò experiamur die. Una itaque præ alterâ magis ad idem erit accommoda.

Nulla quidem ætas de ἀτελείας sive immunitatis à calculis privilegio gratulari sibi potest; siquidem nec ipsa infantilia corpora, quæ lucem vix adspexerunt, puerorum æquè, quàm puellarum, omnimodam torturæ hujus vacationem impetrârunt.

Notari hîc *Coi lib. d. nat. hom. non procul à fine*, sententia meretur, dùm in pueris ob vesicæ & totius corporis caliditatem gigni calculos, quod viris ob corporis frigiditatem usu minimè veniat, statuit, rationemq; statim subjicit: istud enim, *inquit*, probè nosse convenit, hominem à primâ ætate in omni vitâ esse calidissimum; postremâ verò frigidissimum, quod ipsum & *lib. 1. de vict. nat.* repetit.

Idem etiam prædictus *divinus Senex* discrimen facit, dubio procul ab experienciâ certior factus, inter λιθίασιν, quæ vi originationis calculorum, in quâcunque corporis parte, & νεφρίτιδα, quæ in renibus tantùm, proventum notat, illamque τοῖς τῶν ὀδοντοφυόντων πρεσβυτέροισι, *dentientibus ætate provectioribus sect. 3. aphorism. 26.* hanc verò τοῖς πρεσβύταις, *senibus sive grandævis sect. 3. aph. 31.* attribuit. Nimirùm cùm in renibus ob remotum satis & abditum eorum situm salisque urinosi coagulari apti hîc tanta non sit, quàm in vesicâ, copia, mora vel ἐνέργεια, pedetentim ac lentè calculosæ materiæ

materiæ fiat congestio ; ipsi verò in junioribus, & qui nondum fracti sunt, adeoque robustiores & ad hosti irruenti resistendum validiores, aliâ potius, quàm hâc parte, contingit lithiasis ; his verò contraria quoniam in senibus reperiuntur, eveniunt iis quoque contraria.

SEXUS etiam suô modô calculosæ profapiæ favere videtur. Sexus potior ob vasa quodammodò angustiora, solidioraq; seu duriora, vel, si mavis, ob habitum corporis densiorem ac firmiorem, ut & deficientem ordinariam ac naturalem, ut in sequiori, evacuationem, labi huic præ alterâ magis est expositus, unde facilior, & aliorumque succorum cum iis coire aptorû coagmentatio. Prærogativam verò in hóc passu fœminæ, morbum alioquin omnem, plus quàm verò *Helmontii*, *tract. asthma & tussis inscripto*, testimoniô, bis patientes, semel ut homines, semel ut mulieres propter uterum, obtinent, tum ob molliora & laxiora, hinc & magis lubrica vasa, undè fit, ut adhæsió materiæ præ non sit tam facilis ; tum, ut jam verbulô tetigimus, ob consuetam naturæ menstrualem sanguinis impurioris & feculentioris expurgationem ; tum & (ratione vesicalis inprimis lapidis) ampliorem breviorémque urethram, unde nec collectio tam prona, & siqua fiat, exonerari materiam proclive est quàm maximè. De immunitate tamen non habent, cur sibi gratulentur. Si enim practicorum eminentiorum volumina & annales evolvimus, quàmplurima fœminarum lithiasin expertarum exempla videmus.

Quadrat hùc, ut summam faciamus, illud *Alexandri Aphrodisæi lib. 2. probl. 45. & 50. αἱ θήλειαι βραδέως λιθιώνσι τὴν κύστιν, fœminæ vesicæ* (imò ferè quôvis) *calculô non laborant*, inquentis. Nec fortè adeò de injuriâ traxerimus huc *Goi magni s. 6. aphor. 29. effatum, inquentis : γυνὴ μὴ ἔστω ποδαγρία, ἢν μὴ τὰ καταμήνια αὐτῇ ἐκλείπη. Mulier podagrâ non afficitur, nisi menstrua ipsi defecerint* ; adeò, à podagrâ, quæ eadem habet principia cum calculô, ad calculum argumentatio hîc valere omninò poterit, siquidem magna podagræ & calculi est affinitas, unde de facili fieri poterit, ut alterutrius mutatio accidat, nempè ut podagra in calculum & calculus in podagram permutetur.

CAP. VI,
*alteram mediatarum causarum
 remotiorum classem, res non naturales,
 contemplatur.*

QUandoquidem tristi licet, verissimò tamen *Hippocratis* effatò, morbi ex iis rebus, quibus vivimus, nobis obtingunt; sic idem, proh dolor! in calculorum genesi malò suò totà experiuntur ægri die. Sive enim

I. AEREM, quò sine ne tantillum quidem vitæ nobis restat, consideremus, variis sæpè inquinamentis refertus, lithiasin fovere potest. Is enim sæpè turbidus, paludosus, nebulosus, vel aliò modò impurus, in locis nivosis, nitrosis, propè aquas tophis divites, metallifodinas, aliisque impuris Θ libus, & ∇ restribus defædatus *μιάσμασι*, lithiasin latentem excludere potens est; exclusum verò & jàm præsentem calculum atrocibus cruciatibus comitatur & crudeliorem reddere valet.

Spectant hûc *influentia astrales*, quæ suò modò, cum primis verò aërem & in eò contingentes varias anni tempestates mirè variando, atque hinc pro peculiari cujusvis dispositione & *ἰδιοσυγκρασίᾳ* alteri atque alteri diversimodè aptando, non discedunt *ἀσύμβολοι*. *Constellationes quasdam*, calculorum progeniei faventes, collegit & in dives eruditionis variæ *κειμηλιαρχεῖον* inseruit *B. Ralsincius, meth. med. special. comm. ὡς ἐν γένει, lib. 2. sect. 3. cap. 50.* Sive,

II. ALIMENTA nostra, à quibus benè & diu esse corpus nostrum habet, quæ magis, quàm ulla res nonnaturalis alia, *πέτρῳσιν* promovere valent, sicuti hoc obtigisse luctuosa quotidie testatur experientia.

Inter *cibos* olera pleraque nitrosò; legumina verò Φ reò succò turgida deprehenduntur, & flatulentà simul gaudent *ἐνεργείᾳ*, undè calculorum generationi vel favent, vel generatos ulterius foveant. Mitiolem tamen censuram merentur radices, flores, & alia quædam,

quædam, e. g. cappares, asparagus, lupulus &c. His adnumerari possunt *ciceres* (rubri) ob decantatam singularem abstergendi, urinam ciendi, visceraque mundandi vim, debitè ac tempestivè assumti.

Panis noster *ἄρτος*, quotidianus, ciborum ferè omnium, optimus, & juxta *Helmontium* condimentum, non rarò, sed sæpiusculè lapidicinæ microcosmicæ fautor & autor existit, dum *vel* (1.) non benè fermentatus; *vel* hinc (2.) non benè coctus, gravis, ponderosus, glutinosus est, à ventriculi fermentò non commodè digeri, explicari, resolvi potest, \ominus lia heterogenea terreis particulis, quæ sufficientèr elaborari, multò minùs subtilisari potuerunt, imprægnata tandem locis sibi familiaribus adponuntur vel adfiguntur; *Vel* (3.) quando à lapidibus molaribus farinæ particulæ ∇ reæ communicantur, quæ simul comeduntur, deglutiuntur, sanguinique denique miscentur, undè curiosè *Langius in disput. de calculi generatione* §. 27. hanc sententiam examinans, concludit, hoc vel indè patere debere, quia tot ac tot lapides molares, sensim licet attriti, pereant, seque farinæ misceant, qui simul deglutiantur, &c. Videatur locus ipse.

Panis triticeus delicatus quidem cum jucunditate assumitur, attamen ob visciditatem suam obstructions parere, ansamque nephriticis dare insultibus quidam, nec fortè sine ratione, cum primis cum lacte subactum, nisi corpus exerceatur, autumant. Confer. *Jonstonus syntagm. med. pract. parte 1. lib. 1. tit. 1. cap. 2. art. 2. puncto 5. p. 75.*

Carnes, quibus post panem vix datur solidius firmissusque nutrimentum, crudæ & duræ, *taurina*, *arietina*, *caprina*, *suilla*, *ovina* & aliæ plures, *macilentæ* cum primis, *annosæ* & *exsuccæ*, culpam hîc subeunt; maximè verò omnium *fumò indurata*, \ominus le vel \oplus *tô macerata* & *condita*, nec non *brutorum intestina*, *pedes*, aliæque *tendinosæ*, *mucosæ* & *concoctu difficiles* eorum partes hîc etiam notam merentur.

Ferarum carnes accusat *Paracelsus*, quòd ex earum usu \boxplus rus in corpore nostrò coacervetur. Alii tamen divini *Hippocratis*, quem fallere fallicq; nescium deprædicat *Macrobius*, autoritate, *lib. 2. de Dieta, ante medium*, ducti, animalia fera mansuetis, quæ
in

in ætatis vigore sunt constituta, admodum vetustis; & juvencula, mascula que foemineis, castrataque non castratis, sicciora hinc & subactu difficiliora pronuntiant.

Piscium carnes, quæ in regionibus, animalium terrestrium carne divitibus, deliciarum ac voluptatis gratiâ ferè expetuntur, lithiafeos præ reliquis carnibus feraces sunt, undè & calculus, scorbutus & similes affectus alii locis maritimis piscivoris quàm maxime sunt endemii. Mitiùs quidem sentiendū de piscibus, qui in aquis dulcibus, iisque puris, fluentibus, non quiescentibus, sabulosis &c. degunt, cæterorum verò calculo excludendo viam parant amplissimam. Inprimis *piscēs lacustres & marini* omnes ferè, quos perdurationis ergò negotiatores *vel* Θe conspergunt fumoque indurant; *vel* in aëre libero exsiccant; emtores verò propter gustus blandimentum & ad potus incitamentum ad nauseam usque sæpè se iisdem infarciunt, ut *baleces, murene, aselli, sturiones &c.* nullam non incurrunt notam. Imò & *cancrī* ipsi, ex censurâ *Hellmontii lib. de lithiasi cap. 1. n. 18.* non penitus excludendi sunt, & cum his omnia *conchyliorum* genera.

Aviam carnes, tenerius quidem & coctu facilius nutrimentum ut plurimum præbent; at in caveis educatarum, ut & aquaticarum, paludosarumque non ita vacant culpâ. Excrementitiæ enim habentur & obstructionum feraces audiunt.

LAC & omnia LACTICINIA, & CASEUS inprimis, eoque magis, quò vetustior ac falsior, omnium ferè consensu, atrò notantur calculô. *Lac* quidem quod spectat, ei tantum in calculorum generatione *Hippocrates* tribuit, ut *lib. 4. de morbis, non procul à fine, αὐτὸ δὲ λιθίδης ἀρχὴν μὲν γίνεσθαι ἀπὸ τῆ γάλακτος τῇ νόσῳ, ἐπὶ τὸ παρὶς ἑνὶ τῇ γάλα μὲν καθαρόν, calculi morbo principium ex lacte oboriri, ubi puer lac impurum è mammis fugit, scribere non vereatur; quod & Galenus 6. epidem. comm. 6. text. 15. confirmat. CASEUM verò idem lib. 4. de victus rat. in morb. acut. non procul à fine, flatu & adstrictionem parere, cibos incendere, crudum & incoctum edulium existere, ejusque esum inter potandum repletis deterrimum pronuntiavit. Vid. Rolf. meth. comm. 1. 2. sect. 3. c. 61. p. 135.*

Quærentibus: *utrum salubrius sit, caseo vinum, an verò cerevisiam superbibere?* respondemus *cerevisiam*.

In genere calculorum maximè feraces cibi à *Schönbornio* notati sunt sub titulo illorum, quæ renibus & vesicæ nocere valent, undè uni quasi conspectui sistuntur. Valdè enim acria, *man. med. pract. Galeno-chim. p. 199. dicit*, salita omnia ac piperata renibus noxia sunt; caseus item falsus ac putridus, ova dura & frixa, carnes & pisces fumò indurati ac saliti obstructions renum pariunt, & copiosam calculo materiam præbent, cibique alii Φ rei succi.

Ciborum condimenta promiscuè nec ordinatè usurpata culpam merentur hìc etiam gravissimam. Ex hisce facilè primum obtinet locum Θ εοφιλές σῶμα, καὶ τῶν ὀψων ὀψον καὶ ἡδυσμα, *Deo gratum munus, obsoniorum obsonium & delectamentum*, SAL CULINARIUM. Hoc enim modicè sumtum ac decenter, vel multiplices corpori adfert commoditates; immodicè verò vel liberalius usurpatum gratiam alioquin parere solitam vel centuplâ noxâ refarcit. Quandoquidem enim coagulationis principium in antecedentibus Θ i adjudicavimus (cui accedit communis Θ ium tantùm non omnium vis diuretica) facile exin divinare erit, quantum nimius Θ is in corpore nostro proventus λ ιθογονίαν promovere valeat? Tale enim additum tali, illud magis tale reddere in confessis est.

Eadem ferè Θ is illius vegetabilis, SACCHARI, est ratio, quod uti ætatis tenellæ, eò nimiooperè sæpè delectantis, dentes crustâ Φ reâ nigricante obducit, doloremque & dentium cariem brevi post simul parit; ita & alibi maculam similem affricare poterit.

Neque inconcinnus AROMATUM usus omni vacat culpâ. Eadem enim Φ re oleosò, acri ac volatili satis copiosò pollere nemo nescit: oleosæ autem horum partes cum Θ ibus, quæ in omni ciborum genere copiosa satis, plùs minùs tamen coëuntes, in ossam crassam, imò & si iusta utriusque proportio fuerit, in solidum corpus abire, subindè ex chemicis videre est operationibus. Sic Θ commune cum ∇ â fale benè saturatâ in pulvem candidum abit; sed & alia destillata olea, v. gr. succini, cum spiritu Θ is communis in succineam durtiem, peritâ manu converti apta sunt. Alia, quæ rei huic illustrandæ apta essent, jàm præterimus, aliæque occasione reservamus.

Nec minus ex POTULENTIS, vel naturâ suâ inconvenientibus, vel indecentèr usurpatis, timendum est periculum.

AQUA, primus hominum potus, prima obtinuit subsellia. Hæc si Sibus nimium sit gravior, vel per ductus lutosos tophaceosve fluat, notabile hinc adfert symbolum.

Thermarum, præcipue Carolinarum, noxæ hinc maximè notandæ, quas *B. Langius disp. de thermis Carolinis cap. 5. §. 17. & seqq.* acriter satis perstringit.

CEREVISIA, potus Septentrionalium familiarissimus, ut salubris sit, necesse est, fidem sic faciente *Job. Heinr. Meibomio, tract. de cerevisiis cap. 27. §. 2. & seqq.* ut (1.) habeat ∇ m salubrem, (2.) frumentum bonum, (3.) decentem hujus germinationem ac tostionem convenientem, (4.) lupuli flores, (5.) cocturam & (6.) fermentationem sufficientem. His (7.) ætas conveniens & (8.) naturæ amica moderataque, non effusa ejus potio, adjungi possunt. Singula horum negligenter habita calculorum proventui non minimum afferre queunt momentum. Ita cerevisias ex aquis lacustribus, paludosis & alcalifatis accusat, nec immeritò, *Paracelsus lib. de Ferro.*

VINUM, saluberrima, si decentem spectes usum, humano generi divinitus concessa; orientalibus verò & meridionalibus quotidiana potio, ratione acoris, quem in recessu gerit, & Ferri, jam subtilioris, jam crassioris, insignem quoque lapidicinæ in corpore nostro ansam præbet. Hinc videre est illis locis, quibus ordinarius quasi & quotidianus potus & usus, arthritidem & nephritidem morbos ferè epidemios fieri, nihilque ibidem communius, quàm cruciatuum istorum querelæ. Inprimis verò mustum, utpotè Ferum suum omnem, feces, & siqua sunt recrementa alia, quadrata rotundis mista, secum adhuc gerens; item *vina recentia, dulcia, nigra & feculenta*, in terrâ, limô, argillâ, calce vel tophis, aliisque mineralibus fertili, nata, qualia: *Hungarica, Austriaca, Moravica, Rhenana, Bohemica, Gallica & Franconica, &c.*

Sunt tamen, qui Rhenanum hinc proclamant innoxium, inter quos *Beverovicus lib. de calculo cap. 7. p. 86.* idque propterea, quod tenuitate suâ facilius penetret, obtusum partium sensum, etiam acrimoniâ suâ stimulet, congenitum sibi olim Ferum iterum assumat, & secum è corpore educat. Testatur, se non duntaxat è quamplurimis audiisse, sed & de seipso asseverare posse, sibi vinum Rhenanum sine copiosâ arenularum mictione vix unquam paulò argiùs assumptum.

Vino Jenensi quidam notabilem inter causas calculorum nonnaturales dicam scribunt. Sed, uti patrocinium ejus generale suscipere non audemus, ita omnia cujuscunq; bonitatis, soli, culturæ &c. Jenam matrem agnoscentia vina eodem metiri indiscriminatim calopodio, næ! magna esset infania. Acquiescimus proindè in prolatô à *B. Rolancio ord. & method. med. spec. comm. lib. 2. sect. 3. cap. 80.* judiciô. Vina itaq; tùm Jenensia, tùm alia quæcunq; calce vel per naturam abundantia, vel per artem vitii cujusdam corrigendi gratiâ nimis imprægnata, *l'assigte Weiner* penitùs à mensis sanioribus, ubi à calculorum invasione immunitas pro scopô est, vel releganda penitùs, vel quàm parcissimè admittenda sunt.

Hùc pertinet etiam medicaminum quorundam intempestivus & nimius usus, præcipuè **DIURETICORUM**, *acriorum* vel *specialium* ita dictorum, quibus non rarò magma calculosum, adhuc diffusum & in massa sanguinea adhuc natans statatur quasi & parti cuidam infigitur; aut, si Θ ina præcipuè sint, coagulatio promovetur, cum primis si calculi materia quoad mineram tali Θ i correspondeat, ejusdemque sit indolis: ita enim tantum abest, calculus hoc modò dissolvi vel expelli, ut potiùs majora & citiora sumat incrementa, ejusque maturitas sive induratio acceleretur. *Adde*, quod eadem, (par quoque aliorum Θ e copiosè præditorum est ratio,) dispositorum maximè, sanguinem totum acribus perfundant Θ ibus, corpori postmodùm sano æquè ac ægro, varios dolores parientibus.

III. MOTUS & QUIES, tanquàm coadjuvantia, causis etiam calculorum quadantenùs accenseri possunt. Quanquàm motus corporis fronte primâ coagulationi præ, quæ moram sive quietem pro partium collectione requirit, turbando & discutendo contrariari videatur, eumq; dum pedem illa nondùm fixit, sed adhuc in massâ sanguineâ fluitat, subsidentiam & adhæSIONem impedire posse, dùm in motu particularum sanguinis agitatio, & quasi conquassatio feliciter satis non modò succedit; sed & multum juvatur, suô modò concedi possit; si tamen per quietem collectio quædam & sedimentum notabile in parte quâdam factum jam est, idem per motum magis promovebitur.

Magis verò *motus intempestivus* aut non decenter susceptus venit culpandus. Ita malè consulere videntur fanitati suæ, qui statim à motu valido, ut saltatione, digladiatione, luctâ, equitatione citatiori, cursu in pilæ conorumque ludis &c. corpore adhuc quasi æstuante cibum potumve capiunt, aut mox à pastu valida talia tractant exercitia; pessimè verò, qui utriusq; rei sunt. *Illi* enim naturam turbatam & averfantem vi quasi cogunt, unde & ventriculus, cibis refertus, multum tunc quoque commotus, assumentorum confectioni & digestioni ex debito vacare nequit; *isti* cibum non modò assumptum, crudum, vixq; dimidiam debitæ præparationis partem adeptum in intestina & vasa lactea præcipitant; undè quid *his* eveniat, & quàm se singuli tùm morborum aliorum Lernæ, tùm speciatim calculorum ludibrio exponant, iudicium erit facile faciendum.

QUIES nimia omninò etiam accusanda. Nemini enim non constat, quàm vita sedentaria pluribus corpori nostro morbis sit infesta. Inprimis verò passionem hypochondriacam, ejusque foetum genuinum, scorbutum, (at, hunc si dixeris, omnia mala dixeris!) gignere apta nata est; hi autem affectus, mirum quantum *λιθιάσες* ob silvestrium varii generis *Θium* abundantiam favent! sic, ut vix hypochondriacum aut scorbuticum reperiās, hâc vel non affectum, vel affici non pronissimum: planè verò nullum nephriticum, quem morbi hypochondriaci furia non infestent, uti sæpius in lectionibus publicis & privatis testati sunt Excellentissimi Dñni Præceptores mei, plurimùm observandi.

IV. SOMNUS & VIGILIAE, tenore *aphor. 3. sect. 2. & 7. aph. 51. ἀμφότερα τῷ μετεῖν μᾶλλον γινόμενα*, *ambo modum excedentia*, veluti morbum quemvis, ita & calculum, parere valent. *Ille* quidem Archeum hebetando & humorum excrementitiorum proventum juvando; maximè verò si corpore supinò instituat: sic enim partes dorso vicinæ nimium incalescunt, quem calorem de facili materiæ crassioris ac per vasa ire ineptioris congestio in renibus alibive excipere potest. *Hæ* corpus enervando, ac roscidum vaporosum partium nutrimentum depascendo, recrementorum Præorū congestioni & coagmentationi gradum non levem addunt.

V. ANIMI AFFECTUS suum suò modò ad calculum microcosmicum

cosmicum tùm producendum, tùm productum exacerbandum conferunt calculum. Sic *ira* vehementior totam massam sanguineam conturbando, ejusque ☿ exaltando & rarefaciendo; partis ☿reæ & terrestrioris ab ipso secessui facilè ansam præbere potest. Ita videmus irâ frequenter æstuantes successu temporis & ad ætatem grandæviolem provecos plerumq; vel cum calculosis, vel cum arthriticis conflictari cruciatibus.

Mæstiria quoque sanguinem spissiore, pigriorem, ad motum ineptiorem, adeoq; obstructionibus producendis aptum reddendo, non omninò hîc excludenda erit, maximè si *μιάσμασι* talibus ☿reis coagulari pronis jam antè scateat.

VI. EXCERNENDA RETENTA etiam accusari merentur; inprimis verò *diutina* ☐æ *retentio*. Maximam hanc ad generandum calculum habere vim, vel hinc patet, quod, si quis ☐m ante cubitum excernere quotidie solitus, id prætermittat, sequenti manè vesicam exonerans vix aut parum majorem ☐æ copiam mejendo sit redditurus, quàm, quantum ordinariè, singulâ aliàs aurorâ consueverat, indicio manifestò, notabilem ejus copiam vesicæ, vel alioqui, ut aliàs matulæ parietibus, muci vel aliâ specie sese agglutinassè, id si sæpiculè repetatur, calculi genesin mirificè promoveri posse, confectarium omninò est.

Saluti hinc magis consulunt suæ, & à durò hîc hospite immunitatem polliceri sibi majorem queunt, qui, quoties excernendæ ☐æ stimulum f. n. sentiunt, vesicam onere suò levant. Non hîc ut contradictorium habendum antiquum dictærum: *naturalia non esse turpia*: limites nisi excedantur honestatis.

ALVI RECREMENTA diutiùs retenta *λιθογενείσει* favere, non absolum rationi est. Dum enim diutius, quàm par est, retinentur, intestinali calculo suppetias ferre credibile est, quando nempe in se ☿rei quid continent; morâ tali tunc coagmentatio promovetur, & calculus, qualis mentio facta est *pag. 15.* produci potest.

VENUS hûc etiam spectat: quæ si plus justo & decenter adoretur à mancipiis suis, eadem remunerari ut plurimum solet ita, ut balsamò suò privet primigeniò renes, & ad arenosam siccitatem disponat. Simul etiam totius corporis & omnium viscerum ca-

lorem debilitat, ansamque largissimam ita cruditatibus exhibet.

CAPUT VII

res præternaturales, ut causas remotiores, denominat.

UNum morbum alterius sæpè esse parentem, tum aliàs, tum & in *λιδιάσει* gignendâ, tam notum est, quàm quod notissimum. Sic *hypochondriacus affectus* & *scorbutus* lapidum microcosmicorum progeniei favent quàm maximè, ut nullus ferè detur, qui calculum vel genitum, vel mox gignendum in sinu non circumgestet.

Arthritis rarò, imò nunquàm ferè sine *λιδιάσει* est, testimonio Medicorum ferè omnium, imprimis si fuerit inveterata. Eandem enim ferè hi duo morbi agnoscunt mineram, saltim quod calculi, utpote crassior & crudior, in primis plerumq; viis hæreat; arthritidis verò subtilior & volatiliior, vel media, non solum has ipsas afficit; sed & ad nutrimentum artuum cum devenit, idem corrumpit, lentore balsamicò suò privat, & in tophum convertit. Sic unus alterius libenter premit vestigia, utpotè qui magnam habent inter se communionem.

Febris quartana foetum fuisse calculum, vel arenosam constitutionem, constat ex *B. Sennerto lib. 3. med. pract. part. 7. sect. 1. cap. 6.*

CAPUT VIII

differentias calculorum in medium producit.

Ingens licet calculosæ progeniei microcosmicæ sit varietas, ut & arenam numerare velle videatur, qui singulas ejus species recensere aufit; nec tantæ tamen amplitudinis ista est, ut nullis omnino cancellis includi sese patiatur; nec nobis omnium, quotquot unquam

quam deprehensæ fuere; sed potiorum saltim ac magis vulgariū rationem inire; nec, quæ superius de subiecto sunt fusiùs adducta, repetere, animo sedet: ille enim vel mille Herculis laborum molem foret excessurus.

Primarias verò calculorum differentias seu accidentia faciemus à *numerò, magnitudine, colore, figurâ, sapore, odore, substantiâ, superficie, symptomatum*, quibus affligit, *quantitate*; potissimum verò à *subiecto* sive *locò*, ac demùm à *causis*.

(1.) A *numerò* auspicamur. Calculus in unò hospitio modò unus hospitatur, modò duo pluresve; quin centenarium & ultra (inprimis si sabuli vel arenæ adinstar se sistat) excessisse numerum, sufficienter constat.

(2.) Ratione *magnitudinis* magna quoque occurrit calculorum varietas. *Jam* enim vel arenæ sabulive formâ apparent, adeoque exiles; jam grandiores, amygdalum, ovum columbinum, imò gallinaceum & ferè pugillum æquantes, &c. *jam* grana aliquot, 3℔. 3j. 3℔. 3j. & ultra ponderant; integram interdum libram absolvunt. Certâ tamen experientiâ edocti vesicales ut plurimum majores & grandiores esse renalibus, aliisve, confirmamus.

(3.) *Colorem* quod spectat, non amplectimur *Mercurialis, Fernelii, Campanella, aliorumq; plurium* mentem, qui in renibus, ob parenchymatis, quoad colorem, similitudinem, rubros, in vesicâ verò albos gigni statuunt; sed variare dicimus illum colorem pro materiæ constituentis varietate, prout nempè jam ad ☉, jam ad O, ☉lum, aut aliam falis speciem propiùs accedit, undè alii albi, alii rubri, subrubri, alii flavi, cineritii, fusci, viridiusculi, filicei coloris nascuntur.

(4.) *Figuræ* ratione disparitas maxima etiam occurrit. Provenit verò ut plurimum ab officinâ, sive, cui insidet, nidò. Interdum verò, si cavitas sit amplior, figura accidentaria, vel planè incerta & irregularis oritur. Hinc etiam calculi quidam oblongi, ovales; alii sphærici, teretes, lati, obtusi, acuti, ramosi, angulares, △lares, □lares, asperi &c. *alii* animalium variorum species præsentasse visi sunt.

Multi etiam non calamò; sed stylò cœlatoriò descripti sunt in observationibus Medicorum, *Foresti* cum primis, *Jouberti, Jordani*,
ni,

ni, Baubini, Gesneri. Similes apud Academiae naturae curiosorum omnigenâ eruditione refertos codices videre est. Varietates quoque figurarum calculi à nobis *cap. 3.* descripti & delineati exhibent, & quidem utriculorum ferè cum suis protuberantiis calculus renalis *Wigandinus Lit. R.* alius uncum quasi baculo affigendum, *Lit. I.*; alius ovum columbinum *Lit. A. 2.* alius figuram penis masculi *Lit. G.* repræsentant. Calculum renis, exactam muris figuram habentem, notavit & tradidit *Scherbius disp. de calc. renum tb. 22.*

(5.) *Saporis & odoris* ratio etiam non negligenda, quæ omnino attendi meretur. In his enim dissimilitudo occurrit notabilis, à Θ ium coagulantium diversitate dependens, undè alius acetosus, berbericus, ponticus & piperinus; alius verò insipidus ferè instar cretæ; alius odoris expers; alius foetidus, qualis dentium tophi, & vesicæ calculi; alius etiam mixtum mentitur odorem.

(6.) *Substantia* sive corpus calculorum modò compactum est & cohærens, modò dispersum sive disgregatū, & quidem modò majorib9, modò minorib9 glebis; & sæpè ipsam arenâ refert. Compactum & durum modò est adeò sæpè, ut mallei vim silicis adinstar renuat; modò rarum, molle, fragile, vel cretæ calcisve more friabile, ut vel lapsu in terram violetur, & levi pollicis attritu diffingatur. Huc spectant calculi interiùs duriores, nigricantes, exteriùs verò crustâ tophaceâ albâ incrustati, quæ à medicamentis lithontripticis infestata cum urinâ excerni solet, & lamellas quasdam albas cretaceas repræsentat. *Alii* sunt merè solidi, & secundum omnes partes sibi similes; *alii* ex pluribus varii generis particulis quasi contexti. *Spongiosum* interdum corpus calculi est laxumque, pro intensiori nimirum aut remissiori coagulationis $\epsilon\upsilon\epsilon\pi\gamma\epsilon\iota\varsigma$, ut & interdum materiæ glutinositate & tenuitate, interdum lapidis bezoardici vel humoris crystallini squamulas refert, qualia suprà adducta fuere exempla. Si ♀ multum ∇ æ exsuccæ & quasi mortuæ habeat, cum paucò Θ le, facilè rumpitur calculus; si plusculum Θ is cum plure paucioreve glutine, compingitur magis & solidescit calculus.

(7.) *Superficies* etiam discrepat: unde alii asperi, ex arenâ quasi compacti; læves alii: quidam & læves & asperi, diversâ tamen sui parte reperti sunt. Asperi & simul inæquales vel angulosi

maximos, dùm vasa penetrando terebrant, aut solummodò dùm moventur, dolores pariunt. Talem tamen asperum à fœminâ citra ullam molestiam rejectum in *florilegio de nephritide* notavit *Unzerus lib. 1. c. 2. p. 9.*

(8.) *Symptomatum* ratione, quibus implicati sunt calculi, insignis quoque observatur variatio. Quidam enim minoribus, quidam majoribus: quidam rariùs, quidam frequentius, quidam continuò solent esse molesti. Quidam planè indolentes, & occulti, ut post mortem demùm patuerit eorum præsentia. Tale exemplum de calculo ovo anseris majore, omni filice duriore, nullas omninò de vesicæ calculo querelas causante prostat apud *Heerium observ. 26. sub finem.* Plura jam tacemus.

(9.) A *subjecto* potissima sumitur calculorum differentia. Sic renes & vesica ut plurimum; hinc & ferè nullæ non corporis partes, imò & totius nonnunquam corporis habitus, ut in scorbuticis, calculosâ progenie laborant, non tamen unò eodemque semper modò affliguntur. Quà partes ipsas, quas obsedit calculus, e. g. renes, magna disparitas occurrit. Alius enim versùs membranam parenchyma, alius ipsam substantiam renum, alius carunculas papillares cum pelvi & simul ureteribus, occupat. Compar ratio erit aliorum calculorum, lienem, hepar &c. infestantium. Vesicæ calculus modò inquilinus illi est, modò peregrinus, è renibus & ureteribus illuc detrusus. Hic interdùm fundum vesicæ, interdùm cervicem, interdùm latera tenet, & modò folliculis inclusus deprehenditur, modò non. Simile iudicium de cystidis biliaris, aliarumque cavitatum calculis ferendum.

(10.) *Cause* quoque calculorum varietatem indicant notabilem. Sic alii ab hæreditariò vitiò, quidam ab incunabulis primordia ducunt; quidam diætæ accepti feruntur vitio; quidam deniq; à causis p. n. dependent, earundemq; pullagines existunt.

CAPUT IX,

signa calculorum imminentium diagnostica scrutatur.

G Ravis & cedrò digna est ab *Ammonio*, Philosopho, qui secundi

circiter à natō Christō seculi fine floruit, & à *Trallianō*, 400. annis posteriore, *lib. 8. cap. 9.* iterata sententia: ὁ ἀεῖσα γνῶς, ἀεῖσα θεραπεύει, *qui benè cognoscit, benè medetur.* Pariter & nos, hactenus causis calculorum evolutis, eorundem διαγνώσιν, seu quibus indiciis eorum præsentia explorari possit, scrutabimur.

Amplissimum hîc dicendi campum offendimus, ut, undè exitus pateat, vix pateat. Tantum autem abest, omnium calculorum microcosmicorum, quacunque in parte delitescentium signa erui aut certò cognosci posse, undè potius *Bapt. Sylvatici lib. 3. controvers. 32.* sententiæ, quâ calculi renum vix verum & perpetuæ veritatis signum pathognomonicum dari, sed omnia, quæ dicta & scripta sunt ab Autoribus, aliis quoque affectibus familiaria esse scribit, parùm abest, quin subscribamus.

Nos, licèt non infallibilis semper ac perennis; plurimæ tamen & frequentissimæ veritatis signa, duce experienciâ, celeberrimorum scriptorum, sedulâ providâque manu adnotata, ne cum ignotò planè hoste, Andabatarum more, pugnare videamur, jam dabimus indagata.

Quemadmodum autem juxta πολυθρύλλητον illud, *tela prævisa minùs nocent*; ita pari ratione circumspecta lapidei hujus hostis subrepentis ac latibula quærentis exploratio, &, ne pedem firmiùs figat, prohibitio, majori ægrorum commodo verget, quàm, si semel admissus, remediis, quæ facilè eludere solet, extirpandus tandem sit.

Imminentis calculi signa, utut sæpè vix notabilia, pluribusque aliis morbis communia sint; artificiosum tamen σοχασμὸν locum subindè habere, calculique suspicionem non fore frustraneam autumamus, si exactâ rationis trutinâ perpendantur:

(1.) *Causa prægressæ*, tam internæ, quàm externæ, eæque vel naturales, vel nonnaturales, vel præternaturales, superiùs fusè recensitæ, & conditionibus assignatis insignitæ, quæ quò plures & potentiores fuerint, eò certius eundem imminere, præsagiri poterit.

(2.) *Excreta.* Sic juxta *Forestum lib. 24. observ. 22. in schol.* calculi renalis vel cystici futuri indicium est urina multa, crassa, turbulenta, diu sic & perseveranter secreta. Item ☐ diu crassa

sa permanens, hinc ad constantem tenuitatem abiens; ut & si \square a sit sabulosa, impendere coagmentationem calculosam, conijcere licebit.

In genere verò notandum, λιθίασιν renalem & vesicalem futuram, σχαστικῶς licet, certius tamen quodammodò & specialius, præsciri posse, *tùm*, quòd ibi publica & ordinaria quasi ferosorum totius corporis recrementorum sentina sit & confluxus, ac simul excretum ipsum pro lubitu tractari examinarique possit: *tùm*, quòd & partis illius situs & usus impeditus constitutionem sui præternaturalem faciliùs manifestet. Quibus accedit frequentia tam radicata, ut, si calculosi modò fiat mentio, statim renes vel vesicam laborare concipiatur. In aliis verò partibus, profundius sitis, obscuroque tactûs sensu præditis, vix aut ne vix quidem humana industria calculosa singulorum primordia penetrare, sufficiens videtur; sed geniti jam, vel grandes facti vix majorem, quàm incipientes præbebunt præsentia suæ suspicionem. Cum itaq; nihil hîc certî determinari possit, potius descendimus ad

CAPUT X,

calculi præsentis plerarumq; partium, speciatim renum, indicia sistens.

QVemadmodum in terræ visceribus metallorum mineræ quasi germinant, terraque in visceribus suis spiritu metallicò animatur & imprægnatur, aut herbæ gemmulas duntaxat ostendentes, vix aut ne vix quidem sui internoscendi copiam faciunt; producta verò & jam matura sui notitiam sistunt facilem: ita calculorum microcosmicorum, profunda cum primis adyta occupantium, genesis humano ingenio vix certò solidèque penetrabilis; genitorum verò in quibusdam corporis partibus cognitio est eò certior, maximè, si subindè rejectio accesserit.

Signa Medicorum procures dispecunt in παθογνωμονικά & συνιδρεύοντα.

Παθογνωμονικά singularum corporis partium calculis omnibus

bus, solis ac semper familiaria signa, juxta indicata velle indagare, non humanum, sed potius divinum opus videtur, cui humeros nostros ultrò fatemur impares.

Si tamen conjecturæ locus erit concedendus, dictitantibus magnis naturæ magistris, *B. Sennerto lib. 1. prax. part. 1. cap. 18. & B. Rolfincio, ord. & meth. cognosc. & curand. dolor. cap. lib. 2. sect. 2. art. 1. part. 2. cap. 6.* si dolor fixus, non acutus, cum gravitate, sine febre & excrementis, nullis cedens remediis, & chronicus, cum inclinatione nonnunquam in soporem, carum referente, qualem *Kerckringii, in spicilegio anatom. obs. 35.* consignata illustrat historia, non levis calculi *in capite* præsentis, nec fortè vana, erit suspicio.

(2.) Calculum *in corde* arguunt crebriores cordis anxietates, palpitationes, lipothymix, □æ purulentæ per multos dies, renibus & vesicâ salvis, mictus, notante *B. Sennertô prax. lib. 2. parte 3. cap. 3.*

(3.) *Pulmonum* calculum arguit tussis sicca, pertinax, diuturna, ad tabem usque nullis, vel efficacissimis remediis, cedens; præsentem verò manifestat calculorum vel tophorum cum tussi aut sreatu rejectio. Eadem ferè, teste *Langio lib. 2. epist. 57. & consillarum* lapide gravidarum sunt indicia.

(4.) *Ventriculum* lapidicinam intùs alere suspicio est, cum intolerabili crudelissimoq; frequenter & diù torquetur dolore. Vomitu verò rejecti calculi infallibile præbent signum præsentium plurium. De quò vid. *Suvalve querel. ventr. p. 218.*

(5.) *Hepar λιδίασις* laborare suspicionem suppeditare potest, dictitante *B. Sennertô lib. 3. part. 6. sect. 1. cap. 6.* si scirrhus majora & graviora adsint symptomata; dolor etiam, quò membranæ fuerit propior calculus, eò magis infestet.

(6.) *Vesicam fellis* lapillis premi opinione licet augurari, si continua sub hypochondriò dextrò tormina, vomitus item, nausea, durities alvi, aliæve enormia, cystidi obstructæ aliàs familiaria symptomata adsint, quæ sæpè tam gravia & confusa sunt, ut peritissimis etiam medicis aquam hæere faciant. Inprimis vero icterus gravis, diuturnus, medicamentis efficacissimis legitimeque

meque applicitis non cedens, certum satis folliculi fellei calculos continentis argumentum est.

(7.) *Lienis* à calculo incommodationē conjicere licebit ex signis & symptomatibus scirrho communibus; sed subindē contumacioribus. Icterus quoque niger tunc aliquando affligit.

(8.) In *intestinis* stabulari calculos exin conjiciendum, si colica sæviens & indomita cum ponderis & duritie sensu crebris urgeat insultibus, cui individua ferē alvus constipata comes est.

(9.) *Partium aliarum* recensitarum, in praxi rariusculē licet occurrentis, lapidicinæ, conspirantibus inprimis causis, subjectorum *Συμθέσες*, aliisque pro re natā circumstantiis consentientibus, conjectura interdum non adeo obscura aut profunda accurato medico esse potest: nullius tamen calculi, in quacunq; etiam corporis parte is hæreat, frequentior & quā sedem eruenda facilius est carnificina, quā feri secretioni & excretioni dicatorum viscerum, renum nempe & vesicæ urinariæ. Potior itaque, quia crebrior id flagitat usus, & curiosior horum dignotio & cura nobis erit cordi.

(10.) *Renum* ergo è calculō morbus sive nephritis (I.) SIGNIS ἐκ τῶν ἐιρηγμένων κατὰ τὸν τῆς ὑπίας λόγον, *essentialiter inherētibz* sive *pathognomonicis*, uti suo forex indicio, se prodit. Eminent inter ea

1. *Arenularum* vel *similis materie tophaceæ sive ad lapidis naturam accedentis excretio*, plurium pauciorumve, in principio inprimis, prout calculus major minorve, compactior aut friabilior fuerit. Uti verò non omnis arenularum quarumcunque mictus infallibile calculi renalis aut vesicalis signum dici potest: ita vix aut ne vix quidem nephritis vel fiens vel facta, abs omni arenularum aut alioqui ad calculi genium accedentis magnatis urinæ innatantis mictione observatur. Notas autem arenularum calculi prodromorum ab aliis sterilibus distinctivas nervosè proponit *B. Sennertus lib. 3. part. 7. sect. 1. cap. 6.*

2. *Molestus spina dorsalis* in flexurâ lumbari, maximè dùm corpus incurvatur, modò in dextrò, modò sinistrò, modò in utroque latere, isque magis gravativus, interdum acerbus, terebrans, acutus, & locum non mutans, *sensus*. Eum enim eò locò

renes cùm habeant situm, ut inflexò corpore vel quodammodò comprimantur, vel alioqui subindè motitentur, calculus, grandior præsertim aut acutior, in cubili quasi suo turbatur, magisq; transversum situm occupat, undè & renes & vicinas partes incommodari, crabronesque irritari quàm facillimum est. Hinc etiam est, quòd opifices, tanquam claudi futores, ut Plautino utar jocò, domi continuò sedentes, sartores, futores, textores, aliique, ætatem virilem sæpè nondùm transgressi, de dolore lumborum, difficilique dorsi flexurâ, & hinc succedentibus annis de perfectâ nephritide tam frequentes moveant querelas.

3. *Urinæ vel cruentæ, vel κακοχρόε, vel dolorosa, nulla vel nimis crebra redditio.* Prout enim calculus in rene alterutrò vel utròque sedem & incunabula sibi fecit, ita & vesicæ levatio benè vel secùs procedit. Sic si pelvim oppleat, vel ureterum ostium obstruat, urinæ suppressio vel difficultas non fieri non potest. Sin acutus, asperque sit, venamque laceret aut vulneret, ὅπῃ τὰυτομάτῃ αἷματι ἢ ὀρῶσαν ἕρποντι, *spontaneus sanguinis aut grumorum mictus*, 4. *aph. 78. & 80.* subsequitur; vel renum substantiam attritu sauciet, atteratque, ἐν τῷ ἔργῳ παχὲι εἶναι σαρκίᾳ μικρᾷ ἢ ὥσπερ τρίχας ἔχοντες ἐξέρχονται, *cum urinâ crassâ caruncula exigua, vel fibrula veluti pili, juxta aph. 76. lib. 4.* secedunt.

4. *Crurum stupor & femoris obdormitatio* quoque observatur. Hic accusamus musculum lumbarem, psoas dictum, renibus proximè substratum & femoris musculis implexum, sicque flexuram corporis inter abdomen & femur promoventem, pressum, nec, uti par est, dilatare & constringere se, propter onus incumbens valentem, undè nervi labascunt vigoreque suò minuuntur.

Ex τῶν ἐξ ἀνάγκης ἐπομένων *ex necessario consequentibus* eminet

1. *Testiculorum versùs superiora*, sic, ut nullum eorum sæpè appareat vestigium, *retractio* observabilis, ob continuam renum & ureterum cum vasis spermaticis productionem & intimam cohaesionem. Uti enim & musculorum & ligamentorum omnium motus planè naturalis est sui relaxatio seu contractio, & parte quampiam dolentes ex illius laxatione lenimentum quærimus; sic &

Archéus molestô hôc renum hospite exacerbatus auxiliares ad suppetias sibi ferendas convocat è vicinis copias, vel contortô sæpius in globum totô corpore solatium invenire studet, quod & in colicis indies observare licet. Nec mirum, renibus malè habentibus affligi testes, cum vice versâ notum sit lippis & tonforibus, Veneri nimis litantes, lumborum vel potius renum sentire molestiam.

2. *Nausea & vomitûs* hîc præsentis ferè eadem ratio est. Ut specialius rem explicemus, nervulis sexti paris eundem adscribimus, qui tùm ventriculo, tùm renibus sunt communes, simulque peritonæo impliciti, quô de utrumque viscus participat, & sibi invicem adhæret. Legi de his meretur *Langius lib. 1. epist. 45.* Undè irritatio connectentis membranæ cum fit, aut compressio, necessariò invicem patièdo consentiunt. Id quod in aliis talismodi consensualibus, stomachi oblæsionibus v. gr. capitis, hepatis, diaphragmatis &c. vulneribus, inflammationibusque observatur indies.

Inter *συνεδρεύουσα*, *adsidentia* signa referenda venit *alvi suppressio*, quâ dùm intestina & in specie colon, distenduntur, gravantur, non aliter fieri potest, quàm ut renes ureteresque comprimantur & tali compressione dolores augeantur. Et licet videatur hæc suppressio alvina soboles esse hypochondriaci morbi, qui individuus & quasi germanus nephritidis frater esse solet, attamen dolores reddere valet vehementiores & tenaciores.

CAP. XI

calculi vesicalis signa eruit.

UTi non intellecti nulla est curatio morbi; sic hîc lapidis cystici præsentis, quantum à renalis signis distant, indicia rimabimur, ut facilior curatio fiat.

Parili verò modô distinguenda hæc sunt in *essentialia* s. *pathognomonica* & *postessentialia*.

Inter ESSENTIALIA juxta *Heerii obs. 27. lib. 1.* placitum referimus:

1. *Siquis*

1. *Siquis egesturiendo mejat & micluriendo egestariat*, accedente maximè urinâ lacteâ : idque intimæ vesicæ ac longanoni vicinæ damus, dùm hic scybalis turgidus illam; illa urinâ lapideque distenta hunc premit. Et hinc fit, quòd tenesmo vexentur ægrotantes.

2. *Gravitationis sensus, pruritus aut dolor in pube, pectine, perinaeo*, maximè si fortè ad lapidem offenderit æger imprudentiùs. Membranofum enim vesicæ corpus ac totum ferè nerveum, atque hinc exquisitissimi sensûs, calculum vel leviter motum percipit, & si fuerit asperior aut alioqui acutioribus tuberculis præditus, aut quasi montosus, de facili atrocissimis vexari cruciatibus, in aprico est. Adde, quod & calculus scabritie suâ mucaginem vesicæ obductam abradere & leviter turbatus sic cruciatus exacerbare valens sit.

Circa 3. *arenularum* excretionem, & 4. *lotii* vel excreti vel excernendi vitia, præter antea enumerata, nihil hîc occurrit notâ peculiari dignum.

His adnumerari poterit *exploratio cum cathetere* vel cereô, vel metallicô, ex argentô, plumbô &c. facta, ut dura calculi substantia observetur, nisi pelliculâ singulari, cujus mentionem facit *B. Rolf. epit. cogn. & cur. part. corp. aff. lib. 3. cap. 19* inclusus impediatur calculus: aut si digito in anum intrusô exploretur; quæ quidem exploratio dolorifica est, & non rarò inflammationem, inò gangrænâ parere solet, juxta *Hornium microtechn. part. 2. f. 1. §. 21.*

POSTESSENTIALIA sive *concomitantia* signa sunt

1. *Dolor gravativus* post lapidem aut cespitando aut urinam reddendo inopinatò motum: tunc enim calculum suò locò & motum & concussum, prout acutus, asper aut obtusus fuerit, vesicæque membranas laceffiverit, dolorum talium feracem fore in proclivi est; vel etiam Archeo loci istius ab urinâ congestâ stimulatò, dolores hi, dùm calculus, ut res peregrina, simul ad exitum sollicitatur, adscribi possunt.

2. *Dolor & pruritus* nonnunquàm satis acerbus circa nominata loca; nonnunquàm & colis sive virgæ tensio frequens est: ob perpetuum quasi Archei ibidem loci infixum; quietum tamen, stimu-

stimulum, qui pruritus postmodum augescente calculo in cruciatu insignes transit.

3. *Urinæ difficultas vel suppressio*, prout calculus colli vesicæ cavitatem vel totam, vel ejus partem plus minus opplevit: subindè &, si acutus sit, cystidemque læserit aut vulneraverit, mictio cruenta infestat.

4. *Magna mejendi cupiditas* ob temerariam vesicæ nimium, diligentis contentionem.

5. *Urina* paroxysmi insultu *pauca, tenuis*, & interdum planè *limpida*; postea copiosa, turbida, arenulis, & nonnunquam cruore conspersa, ob limi falsuginem, vel potius, ut vult *Helmontius de lith. cap. 2.* ob peregrinum aciditatis cujuspiam tantillæ fermentum urinæ admistum, stranguria.

Addit his *Hippocrates lib. de aere, aquis & locis*, 6. *inquietudinem*; ægri enim vix quiescere possunt; sed crebrò moventur, & crura alternatim movent, ob peregrinum illi loco hospitem, continuò, citra notabilem tamen dolorem, quousque vesicæ continuum non solvit, laceßentem & mordicantem.

Nonnunquam 7. *vesica inflammatur*, quoad ejus partem, membranofam, cum calculus acutior fuerit, illam læserit, profundiusque afflixerit.

Signa plura recensere nephritidi communia, supervacaneum putamus, cum è practitorum libris nota sint.

A C A U S I S desumpta calculorum indicia non sunt eruti difficilia, modò Medicus de omnibus vel ab ægrotante, vel ab adstantibus fuerit certior factus circumstantiis. Πολυζητών proindè sit, medicus, & diligens omnium circumstantiarum hîc necessariarum expiscator, undè curationi tutò, citò & jucundè perficiendæ non parum additur luminis.

A S I M I L I T U D I N E desumptæ notæ etiam nobis de præsentî calculo ostendunt certitudinem. Ita medicus, qui alioquin, omnia prænumerata calculi vel renalis, vel vesicalis signa in curatione cujusdam observavit, etiam nunc eadem talia in ægroto quopiam observet, certior fit de præsentia calculi. Et sic ulterius eadem remedia, quæ antea propinavit aliis cum emolumento, iterum valebunt.

CAPUT XII

diagnosin calculosæ affectionis à confinibus aliis instituit.

NOTUM est in scholarum triviis vulgatissimum dictum : *Qui bene distinguit, bene docet.* Nos foro medico, cum primis huic nostro negotio idem accommodabimus, flexo solummodo vocabulo dicentes : *qui bene distinguit, bene curat.*

Tanta etenim lithiasis, quâcunque etiam in parte hæc vel sit, vel incipiat, cum aliis affectibus observatur conspiratio, collusio aut consensus, ut etiam peritissimum Argove oculatiorem fallere queant medicum. Signa proinde calculum ab aliis discernentia hîc tradidisse, curationem & feliciorum & certiorum faciet.

Ita *quidam* è meliori sexu filicem in cerebro alebat hospitem, dolores immanissimos, nullis nec generosissimis, medicamentis cedentes inferentem, quem apertio post mortem demum patefecit.

Nec absolutè cogitandum, cordis angustias, rigores & incallescencias semper esse signa febris, quæ alexipharmaca fudorifera, exposcit, sed calculorum comites; nec syncopen fuisse vulgarem, quæ omnibus in cassum tentatis tandem calculum post mortem indicavit; nec tabem essentiali semper esse, sed symptomaticam, quæ modo universalis, modo particularis à calculis dependere potest, dum illi visceribus in-vel adhærentes sanguinis elaborationem, depurationem & distributionem impediunt. Horum præsentiam indicant causæ prægressæ, symptomatumque aliorum ipsis calculis familiarium συνδρομή.

Sæpius etiam fefellit, fallitque adhuc sæpè medicos prudentes dolor colicus, qui essentialis fuit habitus, eique excogitata sunt, sed frustra, opposita medicamina. Hic etenim propter renes à calculo turbatos excitatur, dum colon reni alligatur, eadem gaudet membranâ exteriori, quâ renes cincti, ab eodemque pare, nervos habent communes; hinc facillimus consensus. Ne verò in-

in posterum errore tali corripiantur medici, *Galenus* satis accuratè eundem detexit, & utriusque adfectus discrimina proposuit *lib. 2. de locis aff. c. 5.* Etenim (1.) *nausea, vomitus, flatusque* nephriticis minùs, colicis verò magis, sunt efferati, frequentes ac crudi, propter pituitæ corruptæ copiam. (2.) *retinent magis excrementa colici*, ut nec flatum, nec ructum, nec scybala emittere queant, ob transitum spiritibus istis silvestribus fursum deorsum interclusum. (3.) *Colicus dolor magis vagus est, quàm nephriticus* & ampliore in simul locum, & quidem notante *Henischio in Aretæum, p. 404.* sinistram magis occupare, peregrinari & per omnem intestinorum circuitum oberrans in pectinem declinare solet; nephriticus verò pali adinstar infixi cedere nescit, nisi calculò per ureteres descendente. (4.) *Dolor in locò renibus altiore colicus; in renum regione fixus*, signis consentientibus aliis, *nephriticus* est. (5.) *Nephritici ἀματῶδες τι ὑρέουσι*, *cruentam reddunt urinam*, nonnunquàm, maximè post vehementius corporis exercitium, laborem puta, saltum, equitationem duram, cursum &c. in colò autem si subsistat affectus, neque lapis, neque sanguis, nec arena, subsidet, sed alia intestini affecti aderunt indicia. (6.) *Arenule minguntur in nephritide; non verò ita in colicâ*, in quâ, notante *Tralliano lib. 9. cap. 4.* copiosius quidem sedimentum est; minus tamen *ψαμμόδες*. De arenarum mictu, *an lapidis det indicium?* ut & *salubriùsne sit arenam mehere, nec ne?* acris agitur inter *Autores* controversia, quam quidem diremissè videtur ex parte *Charleton, c. l. p. 118.* *ψαμμόδες τι* mingi sæpe conspicitur ab hypochondriacis & scorbuticis; id tamen non semper calculosæ est prolapix, cum □æ misceatur exactè, & frigefactâ demùm hâc, vasis adhærescat lateribus; nec tam promptè subsidat, uti *ψάμμον*, *arena vera*. Prætereà notante *Riverio prax. lib. 14. cap. 1.* digitis conteri potest, & ad Θινam potius consistentiam proximè accedit; nihilominus tamen & reverà τὴν *ψαμμόδα* arenam lapidosam lotiō reddi posse juxta colicam, *ἐκ ἀτόπου*, non absolum est. (7.) *Colicus dolor injecto clystere carminativò facile mitescit, nephriticorum non item*: alia namque utriusque sedes est, aliaque causa, remediis hinc diversis impugnandi. (8.) *Dolor item colicus subito solet invadere*; nephriticos verò paulatim incipit cum dolore dorsi & □æ

difficultate, augeturque usque ad finem. Præterea quamdiu in renibus quiescit calculus, dolor non est acutus; ureteres autem, ingrediens non potest eosdem non dolore summò afficere; meris enim calculus particulis inæqualibus asperis rhomboidibus ope microscopii gaudere visitur, quod dudum *Gassendus in vita Peirescii* adnotavit. His (9.) *dolorem à cibò sumto auctum* in nephritide addit ex mente veterum *Charleton c. l. p. 114.* scilicet vacuatione quavis & sursum & deorsum colicum leniri, quandoque integrè sedari, non nephriticum, is enim inanitionis etiam tempore fit, h. e. manet fortis, constante adhuc lapidis stimulo, doloris causâ: sic cibò sumto multò exacerbatur acrius nephriticò dolore colicus. Subnectit *idem c. l. p. 119.* (10.) *stuporem femoris* καὶ ἰξίϛ, & testiculi è regione siti contractionem, nephriticis tantum, nec omnibus, maximè familiarem; quæ tamen utraque in colicâ non observantur.

Nonnunquam *inflammatio renum*, quæ strictè ac propriè *nephritis* dicitur, (in medicorum enim scholis omnia nomina, in *itis* inflammationem vel calorem p. n. denotant, e. gr. phrenitis, pleuritis, arthritis &c.) calculi larvam induit; fucum verò deprehendere licebit, si, duce *Charltono l. c. pag. 128.* attendantur sequentia:

(1.) In phlegmone renali ardor ingens ab extremis costis ad coxendicem persentitur.

(2.) Dolor tensivus, gravativus, & per intervalla pulsatorius, eò loci percipitur, qualis ferè in erysipelate, aliisvè inflammationibus subindè observatur.

(3.) Febris adest, utut inordinata, noctu magis adfligens: omnes enim morbi, *Carolo Pisone teste*, à ferosâ colluvie ducentes originem (quò pertinent etiam omnes inflammationes) noctu exacerbantur.

(4.) In renum phlegmone frigus extremorum nonnunquam infestat, febri adhuc in vigore constitutâ.

(5.) Successu temporis, pure jam confectò, mitescunt hæc omnia.

(6.) Granulorum, sanguinis thromborum, lapillorum in verâ nephritide notatur in urinâ absentia, secus in vulgò dictâ.

(7.) In-

(7.) Inflammatio consentientibus aliis ruborem subindè habet conjunctum extrinsecus; renum à calculò obsessio minus.

(8.) Renibus inflammatis ☐ æ plerumque jungitur stillicidium, secus in calculò, nisi is in ureteres sese demittat.

Urinæ stillicidium, si dubium sit, unde proveniat? motò, imò inversò agitatioq; interdum corpore, si iterum solitò fluat rivò, à calculò productum fuisse, indicatur.

SCORBUTUS & AFFECTUS HYPOCHONDRIACUS lithiaeseos veste sæpiculè sese sistunt, sic ut ægrè subindè discerni queant: quorum tamen *ille* indiciis, quibus prodere se solet, patescit; *hic*, socius quidem nephritidis ferè ordinarius, in curatione non multum disjungitur, sed cum ferè pari passu ambulet cum ipsâ nephritide, eadem penè exspectat remedia. Arenularum etiam in utrisque excerni solitarum differentias & διακρίσεις superiùs dedimus.

CAPUT XIII

calculi prognosin continet.

PRædictiones admirabilem reddere medicum, summamque ipsi polliceri auctoritatem, ventura monendo, pericula prælagiendo, ἀνίστατο relinquendo, summi medicorum duces tam priscae, quam modernæ ætatis dudum cum emolumento famæ observârunt.

Vitio proindè nobis non vertendum, si & lithiaeseos prædictiones perlustremus, quæ triplicis habentur generis, singulatim inspicendæ.

Prima classis SALUTEM & INTERITUM examinat. Huc quadrat generale effatum Hippocratis lib. 1. de morbis, de renum morbis prolatum, quod quàm maximè ad totam corporis humani lapidicinam extendi potest: ἐνδοιαστὰ ὅ αὐτὰ δὲ πᾶσι τε καὶ μὴ, eventus dubii sunt, ad perniciem dare, vel non, hepaticus, splenicus affectus, renumque morbus.

Ita morbi magnitudo & motus periculum variat. Magnitudo diversimodè considerari potest:

i. *ratione subjecti* ; quò nobiliores & plures calculò sunt obsessæ partes, eò periculosior morbus. Sic si cor, arx vitæ regia, sit occupatum lapide, vel levi occasione illud expugnatum iri, metus est momentaneus. Ita periculosior est in vasis & visceribus sanguinis depurationi vel dispensationi dicatis : periculosior renum, quàm vesicæ calculus. Minùs verò periculosus, qui partes carnosas, quàm qui nerveas, membranaceas, cartilagineas &c. infestat. Minùs quoque periculosus est, qui partes in perpetuâ quiete constitutas, quàm motui dicatas, aut his solummodò vicinas, occupat. Summatim : quò nobilior aut principalior pars, quæ hîc afficitur, eò periculosior habenda lithiasis.

(2.) *ratione symptomatum* : Quò pluribus & gravioribus est stipatus symptomatibus calculus, in quâcunque corporis parte, sive, quò magis vires lædit & actiones turbat, eò majus portendit periculum, & contrà. Ita, tenore *aphor. 26. lib. 7. propter vehementem dolorem partium ad ventrem spectantium* (quò & dolor à calculò referri potest) *extremarum refrigeratio, malum.*

(3.) *ratione causarum* : quò plures enim ad generationem, calculorum conspiraverint causæ, eò gravior & difficilior erit eorundem curatio, & contrà. Ita, si malum hæreditarium sit, ægrè præservari, ægriusque pòst curari poterit ; licet enim bis, terque, quaterque fuerit expulsum hoc, rediisse tamen observatum est. Et quadrat huc vulgatum dictærium : *naturam expellas furcâ, tamen usque recurret.* Siquidem humana nondùm hucusque penetravit industria, rerum essentiam in primâ suâ radice pervertere. Hinc non minùs lepidè, quàm verè *Erasmus epist. 21.* Facilius est, uterum à pariendoprobibere, quàm calculosos renes à calculò vacuare. Sic in ætate juvenili semel exclusi calculi facilè regenerari possunt. Ætas verò senilis difficilè admodùm renum & vesicæ calculorum curationem admittet, teste *6. aphor. 6.* Ratio hæc esse poterit, quòd calor in senibus sit languidus & debilis magis, & urina acrior ; minus enim, ☉lium aliàs correctores & mitigatores cùm deficiunt, eadem luxuriare faciunt. Imò, *lib. 6. epidem. sect. 8. lib. 4.* *Cous* renum vitia supra quinquagesimum annum, sanata, se non vidisse scribit.

In tenellâ adhuc vel paululùm proveciore ætate, modò calculus

culus non tam amplas aut nimis firmas egerit radices, facilior medela est speranda. Et hæc facilior in sexu muliebri, quam virili, ob laxiora, ampliora & breviora vasa.

(4.) *ratione calculorum ipsorum*: Hi cum filicei, grandes, vel in loco, omnem instrumentis aut medicamentis aditum dene-gante, hæreant, curationem ferè omnem respuunt. Asperi, scabri, angulosi sunt dolorifici; unciformes, notante *Helmont. de lith. cap. 7. t. 2.* lethales. Parvi, læves, non admodum duri, rotundi, obsequentes, vel arenæ speciem adhuc referentes faciliorem spondent curationem.

(5.) *ratione circumstantiarum aliarum*: sic ulceris præsentia difficillimam reddit; imò sæpè impossibilem, curationem. Interdum etiam in fistulam abiisse idem observatus est. Sic diutina urinæ & alvi suppressio malum exasperare valet, cordique in progressu negotium facessit. Si medicamenta generosa legitime adhibita nihil juverint, vel ægrum in pejus dederint, malum.

LONGITUDINIS & BREVITATIS signa patent itidem (1.) à *subjecto*. Quò nobilior pars est obfessa à calculo, morbum eò breviorē fore, colligendum, & contrà. In genere, verò calculorum morbus cum tractu temporis & sensim generetur, vixque notabilibus sese symptomatibus, & admodum obscure, prodat moveaturque, chronicis adnumeratur, indeque vel non, vel rarissimè admodum præsentaneam vitæ vim infert: quin ægros non rarò ad supremum usque vitæ, vel Nestorææ halitum comitatur.

(2.) à *causis*: hæc quò plures fuerint & graviores, eò citius status est expectandus, hocque modò diutius & impensius cruciabit calculosus tortor, & contrà.

(3.) è *symptomatibus*: Mitiora, rariora, & tolerabiliora longiorem; graviora, frequentiora humerisque humanis vix aut non ferenda, breviorē vitæ mortisque exitum spondent.

(4.) à *excretis*: quibus bullæ in urinâ natant, nephritica mala, diuturnamque ægritudinem significant, 7. *apb.* 34.

(7.) à *calculis ipsis*: quò magis sunt quieti, læves, mole,

quæ

quæ parti, cui insident, nullam notabilem vim inferat, præditi, actionesque manifestò non lædentes, eò longiorem ; contrariò modò habentes breviorum morbum promittunt. Sic duri, filicei à medicamentis non dissolubiles, vel in partibus remotis hospitantes, non nisi cum vitâ destitutum morbum prænuntiant.

(6.) *ab aliis accidentibus*: si calculus medicamentis ritè & cum ratione adhibitis cedit, citiorem ; si minùs, tardiorum morbi auguramur exitum, nisi instrumentorum vi, viâ factâ, hospes ingratus ac ipsâ molestiâ molestior ejiciatur. Si semel curatus iterum iterumque redeat, morbi quoque longitudinem id portendit : omnis enim recidiva, juxta Arabum canonem, suâ radice semper est deterior.

MODUS EVENTUS variè variat. Tria tamen ejus summa constituuntur genera. *Vel* (1.) λήθιστος terminatur ad salutem perfectè ; sive naturæ beneficio, quod in fœminis sæpè contingit ; sive medicamentorum efficacium instrumentorumque auxilio. *Vel* (2.) *ad mortem*, calculorum nimis sæviente tyrannide, viribus naturæ fractis, actionibus corporis principalioribus non amplius sufficientibus ; verbò : naturâ penitus ob morbum succumbente. *Vel* (3.) *in alium morbum*, eumque modò tolerabiliorem, modò graviorem.

Calculosus autem morbus, cùm sit è chronicorum numerò, frigidisque ac lentis accenseatur, λύσσει terminari uevit, & quidem *vel in melius* ad salutem morbumve tolerabiliorem, aut graviorem licet, non tamen tam diuturnum, & qui recedens priorem simul aufert ; *vel in deterius* ad mortem morbumve seipsò vel graviorem, vel æquè gravem, idque vel priore manente vel recedente.

Ad salutem terminatur calculus (1.) quando beneficæ naturæ robore calculus vel gignendus vel genitus per vias consuetas, urinarium meatum, alvum, os, nares, aures &c. sensibilibus per sabuli excretionem evacuat, & hinc ejus regeneratio diætâ conveniente & eâdem benignâ matre, naturâ, cooperante prohibetur, succedente pristina promptâ actionum omnium integritate.

(2.) quando medicamentis convenientibus legitimè exhibitis lapis microcosmicus diffractus vel planè solutus, aut mole parvus sit, integer per loca competentia expellitur, ejusque repul-

repullulatio decenter præcavetur, corpore posthâc functionibus singulis naturaliter & legitimè vacante.

(3.) quando neutro horum remedio exoptata sanitas impetrari potest, ad instrumenta chirurgica (modò de calculi præsentia conslet, & locus iis non sit inaccessible) confugiendum, iisque pars à calculo obsessâ, & in miseram cruciatuum servitutem redactâ, libertati, auro non contra caræ, vindicanda, vulnusque hinc inflitum dextrè & sedulò percurandum.

In morbum alium terminatur, minùs tamen crudelem, quique magis est ferendo, quando v. g. hæmorrhoides superveniunt nephriticis, argumentò *aph. 11. lib. 6.* Ita calculo pulmonum, obsidenti bronchia, respirationemque impediendi tussis & calculorum screatus superveniens bono est. Et ictero, ob hepatis aut cystidis felleæ calculum detento, si calculosæ alvi dejectiones superveniant, morbum solutum iri spem faciunt.

Dubius eventus, & spem inter & metum ægrum versari, prædicatur, ubi morbus calculo quidem gravior, non tamen ita diuturnus, & priorem simul tollere valens, oriatur.

Sic non rarò pars calculum penes se alens ulcere sive abscessuprehenditur, quò quidem natura sæpiculè ad eliminandum, hunc hospitem utitur. Uti festucas, globulos, tela & hujus generis alia, ita pariter calculos excitatò ulcere excludere nititur: quòd, si valens sit, morboque superando sufficiens, factoque pure symptomata remittant, victoriam; sin minùs, cladem prælagire licebit. Signa talia futuri abscessûs renalis an intùs, an foris sit futurus, adnotavit *Cous 7. aph. 36.*

In deterius finitur calculus, *quando in morbum seipsò gravio-rem abit*: ita si vires dejiciat, somnum arceat: item, si sectio malè cedat, si inflammatio accedat, aut indomabilis hæmorrhagia subsequatur, &c. Sic etiam comitari solet ægrotantes ad interitum, quando renum fit exulceratio. Conatur quidem natura tali modò liberare renes à calculis; verùm parenchyma ipforum consumitur, vigor naturalis perit, tandemque tabes renalis supervenit. Eadem totalis exulcerationis in utroque rene, majoris quidem in sinistro, minoris in dextrò exhibuit & firmam reddidit virgo, cujus mentio facta est superiùs *cap. 3.* post obitum à calculò vesicæ in gynæceo aulicò adaperata.

(2.) *quando in aquè gravem adfectum mutatur.* Nephritici enim sæpius fiunt podagrici, arthritici, quod dudum observavit, *Marcellus Donatus hist. med. mirab. 4. cap. 10.* & adhuc creberri-
ma experientia Dn. D. Præsidis aliorumque testatum facit. Μελά-
σαι; talis levamento renibus esse potest, ad exteriora minerâ hâc-
ce, quæ eadem est arthritidis & calculi, relegatâ. Et sæpius ob-
servatum, præsertim ubi malum utrumque inveteratum, quod
cessante arthritide, nephritis iterum repullulaverit, & contrâ. Imò
accidit, ut etiam maneat uterque morbus. Ita phthisis perfecta
à calculô lethalis est. Icterus à calculis originem ducens, his non
remotis, omniaque remedia respicientibus, mortem inferre valet.
Calculum vesicæ curatum sequi solet non rarò involuntaria urinæ
mictio, & renum curatum eorundem debilitas.

Ad mortem terminatur μαρasmus, tabe sive marcore partis
adfectæ, sive nobilioris, sive ignobilioris, diuturnitate tamen affe-
ctûs nimis pressæ & planè succumbentis. Sic si per nulla medica-
mina levamen sentiat, extrema frigeant, sudore facies madescat
frigidô, &c. mors præcordia pulsât.

CAPUT XIV

ad methodum medendi progressum facit.

OMnibus illis, quæ ad historiam & cognitionem calculorum
faciunt, perlustratis, superest, ut eorundem è corpore extermi-
nium meditemur, & instrumentorum, quibus id exsequi conces-
sum est, apparatus adponamus.

Quemadmodum autem hostem quempiam, furiosè limitibus
nostris minantem adgressuri consilia captamus, quî, & quâ viâ
mediisque ipsi sit occurrendum, aut ipsius sit suscipienda profliga-
tio: sic durum hunc hospitem infensumque vitæ nostræ hostem,
debellaturis id non sine præviô consiliô procedendique methodô
audendum; alioquin arma nostra, valida licet satis, intempestivè
tamen suscepta, non solùm eludet; sed & eadem in nosmetipsos
stringet & diriget.

Confilia autem hæcce antesignanis medicorum audiunt **M E-
DENDI METHODUS**, quæ est scopus & meta, quam animo
gerit medicus perpetuò, ad quam omnes curationis actus dirigit,
à quò solidè positò rebusque legitimè constitutis vix aut nun-
quàm ipsi recedendum.

Nititur hæc veluti fulcris, certis suis indicationibus : *curato-
riâ, præservatoriâ & vitali.*

CURATORIA circa lapidem jam factum occupatur, eumque, cum, quantumquantum ejus est, penitus abesse debeat, radicitus extirpandum jubet, quacunque id fieri possit ratione. Si incipiens adhuc est, aut arenosus, aut in parte, ad quam tam medicamenta, quam instrumenta penetrare possunt, ibique non firmiter adhæreat, sed liber sit, viresque constent, facile erit præstitum : sin minùs, sensim sensimque amotio suscipienda.

PRÆSERVATORIA causis calculi obviam venit, earumque medelæ vel ablationi studet, dùm vel viam ad exitum, præclivi parat, sive id fiat ipsum comminuendo, sive partium, per quas transiturus est, latera lubricando, lævigando, ampliando : vel, ne generetur iterum, recrementa præea per consuetas & ordinarias & extraordinarias vias eliminat : vel & vicissim generandi repullulationem prohibet.

VITALIS virium invigilat custodiæ, impeditque, ne illæ symptomatibus, quibus affligere solet calculosus morbus, succumbant. Eapropter dolori maximè in calculosos debacchanti, omnesque furoris habenas sæpè quasi effundendi obviam procedit, simulque huic, illi, isti visceri labascenti fert suppetias.

CAPUT XV

*præsidia chirurgica & quidem
generalia in calculosorum sub-
sidium adducit.*

Quod urbem expugnaturi blanditiis alliciendo, commercia cum aliis præcludendo, obsidione cingendo, & nihil, quod ci-

tra vim apertam, ad obsequium eandem invitare posset, omittendo præstare intendunt, id sanè subindè medicus imitari poterit; imò cogitur, quando medicamentis mitioribus citra ullam corporis cruentationem morbum adgreditur oppugnandum. Mitiori verò viâ cum nihil proficitur, oppugnatores ad tormenta, machinas fulmineas, balistas descendunt, iisque, ut urbs palmam sibi victoribus porrigat, compellunt fortiter: pariter & morborum colluctatores indulgentiâ suâ nihil vel parum effici cum vident, ad generosiora progrediuntur præsidia, chirurgica instrumenta ad manus fumendo, quorum vi vim morbi repellere allaborant.

Locum hîc inveniunt operationes chirurgicæ, tum extra paroxysmum, tum in paroxysmò; utrobique vel mitigationis, vel curationis scopo: extra paroxysmum tamen etiam præservandi intentione.

Primò locò sese offert princeps alioqui præsidium, VENA-SECTION, quæ an locum hîc inveniatur? disquirendum.

Ut brevibus rem expediamus, calculum de se sanguinis è venâ missionem poscere minimè arbitramur, siquidem hujus beneficiò auferri non poterit. Dari tamen quosdam casus, in quibus ejusdem fuerit necessitas, non inficiamur. Proindè dicimus (1.) in præservatione calculi, ubi non rarò ♀ in sanguine fluitans ob circularem sanguinis motum alicubi impeditum vel nimis tardigradum stagnationem & coagulum minatur, cui sanguinis ventilatione, V. S. one factâ, obviam iri poterit, maximè, cum benigna natura sæpè in nephriticis hæmorrhoidum apertionem, cum maximò eorum emolumentò instituat, juxta *aph. 11. sect. 6.* (2.) in corporibus plethoricis & aliàs, ubi metus inflammationis adest, eandem V. S. cum fructu arceri. Adstipulantur his (3.) practitorum celeberrimorum, *Solenandri sect. 1. consil. 15. 16. 17. Jul. Caf. Claudini respons. & consult. 7. Laz. River. pr. lib. 14. cap. 1. Charletonis, B. Rolsincii*, aliorumque observationes.

Virium tamen ratio maximè, tum & *corporis habitus*, aliaque, nisi necessitas urgeat, sedulò simul sunt attendenda, & juxta hæc *copia* emittendi sanguinis metienda..

Locum designat ipsa pars adfecta, quæ ut plurimum opposita & remotior, magisque turgens eligi à practicis solet.

Quod si verò eandem instituere prohibeamur, sanguinis tamen missio necessaria judicetur, CUCURBITULARUM scarificatarum applicatio substituenda, quâ sensim, quod in illâ confertim licet, efficitur. Maximus quoque earundem aliàs est usus ad calculi transpositionem è renibus in ureteres; & vicissim ex ureteribus iterum in renes. Adplicantur multâ cum flammâ siccâ, fortiterque hinc & inde sursum deorsum ducuntur, pro ratione circumstantiarum.

HÆMORRHOIDUM apertio juxta *cit. aph. 11. lib. 6.* quoque confert, cujus rei egregium à se observatum exemplum refert *Hollerius in commentô.*

HIRUDINUM adplicatio pro venis hæmorrhoidalibus aliisve recludendis, maximè periodicæ hæmorrhoidum diluviei adfvetis, ubi sectio prohibetur, erit accommodata.

A CAUTERIIS, VESICATORIIS & FONTICULIS nisi in præservationis actu aliquid conferant auxilii, in curatione vix vel parum commodi expectandum est.

CAPUT XVI

remedia chirurgica specialia, sectionem scilicet, profert.

DUOBUS modis cum calculo colluctantibus operâ manuariâ succurrimus: speciatim ABLATIONE & TRANSPOSITIONE: utriusque *Galenus in arte cap. 87.* mentionem facit.

Ἀφαίρεσις, *ablatio*, vel potius juxta *Hornium microtechn. sect. 1. §. 16.* ἐξάφρεσις, *extractio* sive *exemptio* rei scilicet noxiæ, nuncupanda: calculum enim corpori esse superfluum, in superioribus jamdudum fuit negatum.

Μετάρθεσις, *translatio* sive *transpositio* locum invenit, ubi calculus vel naturæ, vel medicamentorum virtute, vel incongruo corporis motu è pelvi in ureteres descendit, dolorumque atrocitate inibi desævit; nec non, ubi vesicæ collum obsidet, urinæque transitum denegat.

Ἐξ αἰέτος calculi renalis, mediante sectione, totius celeberrimorum medicorum chori suffragiō, censetur impossibilis; *Rousseto* verò, qui *tract. de partu Cas. sect. 3. cap. 7. & 8.* plausibilibus admodum rationibus adductus, insigniter eam extollit & commendat, brevitatis studio, non nostris; sed *Tulpii*, quæ habet *lib. 4. cap. 27.* habet, verbis, respondemus, ibidem visendis. Quibus accedit, quòd, speciosa licet assertio videatur, experienciâ tamen, & felici successu cùm destituatur, parum apud cordatiores fidei mereatur.

Calculus autem in vesicâ urinariâ latitans, magnus satis atque durus, qui vix aut ne vix quidem medicamentis obsequium præstat, quin abrasâ ejus mucagine dolores potius duplicat, talem exspectat exemptionem. Ad hanc, tanquam ad sacram anchoram, confugiendum est; hanc non rarò ægri summis effligitant precibus.

Artem hanc secandi si ipse calleat medicus, peritusque desit chirurgus, exercere, ægrumque è Libitinæ faucibus eripere non detrectet; sin minus, juramentum Hippocratis, quod calculum, secare prohibet, ad se spectare sciat. Peritum tamen ipsum oportet esse anatomes ipsiusque administrationis: Dedecori enim, esset domino, ea, quæ servum oportet facere, nescire. Exemplum tamen *audaculi*, fabri ferrarii, sectionem à lithotomô jam bis perpeffi, sibi ipsi fratris ope cultello calculum ovô gallinaceô majorem præcidentis, digitisque eximentis habet *Tulpius lib. 4. observ. 30.*

Processum ipsum, qui quatuor principalibus actibus: *exploratione, sectione, extractione* ipsâ & vulneris *consolidatione* absolvitur: quem tamen cùm nullus ferè celebriorum chirurgorum scriptis suis mandare præterierit, repetere supersedemus, B. L. ad *B. Rolfincii lib. 9. consult. Barbetti chirurgiam part. 1. cap. 26. Hornii microt. sect. 2. part. 1. §. 21. Schulteti armament. chirurg. & alios* remittentes: intereâ tamen in singulô actu occurrentia notatu digniora non prætermitemus.

Explorationem calculi, digitis ano immissis, factam, ceu ipsâ sectione crudeliorem & summè periculosam damnat *Hornius* locò jam citatô, aliâ proin viâ scrutinium tale instituendum.

Candoris plenissima est *Tulpii lib. 3. obs. cap. 5.* admonitio, nulli ut operæ parcant in indagando calculo chirurgi, nec uni soli instrumento tentativo nimium fidant; sed omnia diligenter perpendant, an fortè calculus fibris quibusdam vesicæ sit insertus firmitus, an situs & conformatio vesicæ s. n., an p. n. se habeant: nisi ægrum miserè pessundare, artemque suam gloriosissimam reddere malint ingloriam.

Hinc saluberrimo consilio Parisini non omnibus promiscuè; sed dexterioribus ac probè exercitatis operationem isthanc concedunt: undè factum, ut lithotomorum plurimi ad ungulam calculorum magnitudinem, numerum & figuram ante sectionem indicare valuerint: quam ipsam solertiam in iisdem admiratur *Excell. Bartholinus cent. 5. hist. anat. obs. 57.*

PRÆPARATIO AD SECTIONEM consistit in commodâ diætâ, in quâ *Celsus lib. 7. cap. 26.* modicos & salubres cibos, minimeque glutinosos assumere & aquam bibere jubet: accurata quoque alvi & vesicæ depletio necessaria est.

ÆTAS potissimum tenerior sectioni magis est accommoda; sed nec senes sexagenarii, quin octogenarii quoque sectionem, hanc salvi & incolumes evaserunt, quâ de re *Septalius lib. 7. animadvers. 126.*

SEXUS ratione magnum quoque occurrit sectionis discrimen. In foemineo namque cum brevius sit & amplius vesicæ collum, sectio sæpè non est necessaria, & sufficiente saltem pro calculi mole orificii vesicæ vel sine, vel cum vulnere, dilatatione, totum interdum negotium absolvitur. Ita calculum 3iiij. cum 3ij. spontè excretum ab anu 89. annorum memorat *Tulpius lib. 3. observ. 7.*

Calculus in urethram quocunque modò detrusus, si moras ducat, urinam impediat, & prodire foras recuset, vel factò vulnere eximendus, vel subtili hanc ad exemptionem parato forcipe integer extrahendus, aut confractus frustulatim educendus. Dolorifica licet & horroris plena hæc operatio sit calculosis; attamen pluribus vicibus eam instituit *Nob. Dn. D. Preses* cum emolumento ægrotantium.

ANNI TEMPUS quidam vernum, quidam autumnale eligunt,

gunt, nisi necessitas urgeat aliud. Quidam Planetarum aspectus observant juxta Ptolemæi maximam: membrum ferro ne percussito, ☿ signum, membro illi præfectum, occupante. Cavent, itaque ☿ in ♀ vel ♀, nec non ☿ & ☿ cum ♀ vel ☿.

Sectioni præterea commodissimi sunt, qui firmis & consistentibus adhuc viribus sunt, & absente cachecticâ vel scorbuticâ corporis constitutione, dolores calculosos aliquandiù perpetuando habitum quasi contraxerunt, & quibus ipsi perpetuitate suâ minores facti videntur, ut pars iisdem quasi sit adscuta: in talibus enim & patientia sectionis erit major, & inflammatio minùs metuenda.

Post operationem, *Celsi consilio*, sanguinis, arcendæ inflammationis ergò, fluxus aliquantisper est concedendus; si nimius sit, supprimendus. Hinc artis legibus deligatio & consolidatio diligenter & legitimè administrata sufficiet.

Testiculi calculus negotium si facessat & curam urgeat, instrumentorum ope, si extus hæreat, ejus ablatio tentanda; sin minùs successuram hanc animadvertamus, aut calculus in visceribus testiculi latitet, ipsius testiculi exsectio erit tentanda, quæ optima, erit hujus medela.

Aliarum partium, ad quas vel non, vel cum præsentaneò gravissimorum symptomatum, calculis ipsis graviorum, metu, ut in partibus glandulosis, nervosis, tendinosi, vasis item majoribus, datur aditus, calculos adgredi temerarium est facinus, à quò merito abstinendum.

CAPUT XVII,

calculi transpositionem suadet.

Maximè *μετάθεσις* & persæpè est necessaria, quando in angustias vel propriò pondere, vel medicamentorum vi, vel naturæ, molestum sibi expellendi conatu calculus est detrusus, ibique gravissimorum tormentorum patratior existit.

Locum frequentissimè invenit hæc in renali & vesicali lapide: minùs in aliis partibus, tùm, quod dubia valdè & incognita ejus præsentia, tùm, quòd instrumentorum aut medicamentorum virtus eò non pertingere queat.

Quan-

Quando itaque calculus *in infundibulo* sive pelvis infimò, quod in ureteres definit, vel in his ipsis hæret, si mole exiguus sit, & lævis, ut per ureteres transire possit, promovetur medicamentis tum internis, tum externis; interdum & cucurbitulâ cum multâ flammâ renum regioni applicitâ & versùs inferiora tractu productâ: sin grandior, vel nimis scaber & angulosus, & subsidendo in pelvim urinæ transitum neget, vel eâdem cucurbitulâ, vel inversione & concussione corporis, ejusdem in renem reductio tentanda.

Quando *vesicæ collum obsidet*, exitumque lotio præcludit, supinus æger locandus, vel cruribus fursùm elevatis agitatione factâ, in vesicæ cavitatem compellendus.

Quando *in urethrâ hæret*, quatuor modis removeri potest, quos recenset *Tulpius lib. 3. cap. 8.* scalpellò, uncò, suctu, inflatione: è quibus, maximè, si calculus olivæ vel dactyli nucleum non excedat, suctionem maximoperè commendat, & exempli locò historiam vesicæ calculi solâ suctione ad ipsam urethram attracti, hinc sectione extracti, subnectit. Suis quoque laudibus in parvò calculò sine incisione ex ipsâ vesicâ per inflatum spiritum extrahendo non caret Ægyptiorum mos, à *Tulpiò locò jam cit.* recensitus.

Idem tamen scopus non rarò potu liberaliùs haustò & urinâ vi aliquandiù detentâ & post confertim & cum impetu propulsâ obtinetur.

CAPUT XIIIX

fontem pharmaceuticum pandit, ex eoque lenientia, purgantia, & vomitoria promit.

QVemadmodum scintilla gliscens, pabula sufficientia nondum adeptâ, levi operâ restingvitur; igni verò longè lateque serpenti & ædificia depascenti compedes injicere impetumque ejus compescere, hoc opus, hic labor est; ita parili ratione calculo nascenti

& adhuc in fieri, si mentis humanæ sagacitas eò penetrare posset, facillimò negotiò obviam iri posset: nunc verò incrementa, adeptus & manifestus factus, diætetica sola, tanquàm leviora, eludit remedia; hinc vi armatâ exturbandus.

Arma talia largissimò penu suppeditat PHARMACIA, quæ & ipsa quidem efficacissima non solum præservando, sed & curando, quantum quidem ab eâ sperari potest, calculo præsidia parat.

Utrumque, sed & diversò modò & cæteris paribus præstant *lenientia, preparantia & purgantia*: præservando quidem tutius & efficacius, quia recrementa præea in corpore congesta eliminant, massamque sanguinis ab iisdem liberant: curandi autem scopò circumspectius, remissiùs & lentius, nec nisi feriantibus calculorum insultibus, ubique tamen vel appropriantia, vel appropriata adhibenda.

Inter PRÆPARANTIA excellunt cumprimis præea & Osa, aliaque vi abstergendi prædita, quibus *Martialia & antimonialia*, tanquam egregia deoppilativa, possunt intertexi. Et propinantur ut plurimum vel *solidâ* pulveris & pilularum; vel *mediâ*, conditi, boli, electuarii; vel *liquidâ*, potionis formâ.

℞. pulv. diatart. solut. Rulan- ℞. ▽ fragorum, ononid. an.
di ʒj. 3℔.

℞ri Glaci.

Tinct. ♂ pomate,

croc. ♂ sacchar. an. gr. v.

℞ri an. gr. xvj.

Θ juniperin. gr. iij.

malvat. juniper. 3 j.

M. D. In chartâ. S. Conderlich Digestiv-Pulver.

M. D. S. Digestiv-Träncklein auff 1. mahl.

Inter LENIENTIA palmam tenet *terebinthina*, quæ tum *Galenii*, tum aliorum elogio est commendatissima; item *cassia*, propter insignem renes mundandi, præeam saburram abstergendi, coagulumque calculorum *nommōdes* & bituminosum dissolvendi virtutem verè balsamicam.

Maximam hæc merentur laudem & usum habent egregium, quæ tam sabulo, partes urinæ secretorias jam onerante, quàm calculo jam facto, nondum verò penitus indurato, viam parant ad exitum; non enim fortioribus hic locus concedendus.

Laudem talem reportat & tanquam secretum commendatur *electuarium lenitivum Burrhi*, quod sine ullô tormine & molestiâ, viriûmve jacturâ expectationi satisfaciet. Potio quoque laxativa *B. Rolfincii meth. comm. lib. 5. sect. 1. cap. 24.* descripta commendabilis est. Vel:

Rx. hepat. rubr. Dresd. 3j.

Θ digest. Sylv. 3℔.

Θ genist. gr. vj.

elæosacch. juniper. gr. xij.

M. D. S. Digerir = Saltz / uff 2. mahl.

Pilulæ nephriticae Deckeri not. ad prax. Barb. lib. 4. cap. 8. item Tilemanni de mat. med. p. 214. de terebinthinâ B. Rolfincii meth. med. comm. lib. 9. sect. 4. cap. 3. Cratonis ab eodem tract. de purg. sect. 14. artic. 2. cap. 4. Mynsichti p. 151. descriptæ, encomio suo non sunt defraudandæ.

PURGANTIA propriè dicta (1.) in principio magis præservandi, quàm curandi fine; (2.) nec, nisi ubi vel alvus rebellior mitioribus non obedit, & quidem (3.) extra paroxysmum danda. Talia esse possunt:

Rx. gialap. resinosi gr. xvijj.

Θ juniperin. gr. vj.

*Θ lis digestiv. ex ☉ post destillationem ~ *ci par. 3℔.*

M. F. pulvis pro unâ dosi, cum haustu cerevisiæ calidæ cum butyrô & pane sumendus.

Sic pro re natâ aliâ atque aliâ ratione tum materia medicamenti, tum forma variari poterit, quorum farraginem practicum volumina exhibent.

CLYSTERES locum inveniunt, quatenus intestina eluunt, & ne flatuum recrementorumque copia malum nephriticum cysticumque augeat, prohibent. Doloribus etiam à calculo obortis præsentaneam non rarò præstant operam, calculumque in intestinis, crassis præsertim, sive ibidem genitum, sive eò delatum, fortè latentem, infestant & educere moliantur. Major hinc apparet & præsentior eorum virtus, ubi calculus ipsa intestina habet, si ex lithontripticis meris cum leviter stimulantibus constent; minor longè & sæpè imaginaria, calculo renes vesicamve occupante: nulla enim ibi inter lithontripticorum vapores, calculum vix ferientes, & solidum durumque ejusdem corpus proportio. Quin si quid profecisse visi sunt, demulcendo saltem viciniam, palpumque

quasi obtrudendo factum, idemque affectus à non lithontribis fuisset expectandus.

Formularum, scopis hisce satisfaciendum, coacervationis operâ nos levarunt *B. Rolfincius l. c. Mynsicht. armament. sect. 32.* & alii, qui plurima habent paradigmata. Vel:

Rx. herb. chamomill. c. tot. Mij.

malv.

althææ,

violar. an. Mj.

summit. melilot.

chamom. roman. a. Mß.

Coq. in *f. q. ∇ fontan.* Colatur. *℥j.* adde

electuar. bened. laxat.

ol. lil. albor. chamamel. anethin. an. 3℔.

⊕ *¶ri 3℔.* f. l. a. Clyster, tepidè injiciendus.

rad. althææ,

petroselin.

bryon. nostr. an. 3℔.

sem. lini,

fœnigræc. an. 3j.

anis. 3ij.

diaphœnic. an. 3℔.

VOMITORIA nùm in calculo conducant, litigatur inter Autores. *Angelus Sala* testatur, se nephriticos dolores citò fugavisse *sale* ⊕ *li & ¶rio vitæ.* Alii naturæ conatum in nausæâ & vomitu prætendunt. Verùm hi vomitus solum symptomaticos esse, quibus non fidendum, in propatulo est. Tutius videtur à talibus, imò etiam mitioribus, abstinere, ne natura, quæ aliàs proclivis est ad vomitus, magis turbetur, nisi quis in ipsâ curatione, cum in ureteribus hæreat ad vesicam tendens lapis, & alia nihil efficiant, suffragio *Bartbol. cent. 1. epist. 55.* idem præstare credat ¶rium vitæ, quod ad pellendum foetum, vehementi nempe corporis commotione & muscutorum abdominis compressione. Si opus ergò videantur, sequentia parari & propinari poterunt.

Rx. conservæ viol. ¶tiar.

acetos. hisp. a. 3j.

lapid.  ppt. 3℔.

¶rii vit. gr. ij.

M. f. l. a. bolus.

Rx. cryst. ¶ri,

specif. nephrit. D. D. Pres.

an. 3℔.

¶ri emet. Myns. gr. iij.

M. S. Brechp lverlein.

CAPUT XIX

diaphoreticorum facit mentionem.

DIAPHORETICA quidem feri vel stagnantis, vel segnioris aliaque sanguinis vitia corrigunt, cordisque & sanguineæ massæ ἐκλαμψιν insigniter promovent: quoniam tamen serum illud à secretoriis suis vasis potissimum, ubi copia non abundat, ad corporis ambitum divertunt, sicque naturæ conatum impediunt, in curationis actu hinc parum promittunt emolumenti.

Dantur tamen casus, in quibus eorum insignis elucescit dignitas & necessitas, nimirum (1.) ubi renum vel aliarum partium, ob calculum impendit inflammatio, ubi præternaturalem sanguinis exagitationem efficaciter emendare & compescere valent: quò in casu fixiora & quæ magis sunt terrea, convenient, qualia sunt: *C. C. phil. & De apert. calc. C. alces, ebur, bolus armen, terra sigillat. &c.*

Rx. C. C. phil. ppt.

elbor. phil. ppt. an. ʒ℥.

antimonii diaphor. gr. xvj.

spec. diatr. sand. gr. xij.

*M. f. pulvis pro 2. dosibus. S. Schwich
pulver.*

(2.) præservationis gratiâ, quando massâ sanguinea segnior ob recrementa ̄ea coagulabilia inibi natantia subindè in circulo suo retardatur & stagnat, eandem vigorantia sunt exhibenda. Sic

Rx. Tinct. bez. Michael. ʒ℥.

essent. myrrh. balsam. ʒj.

elix. camphor. gt. vj.

*In vitrò. D. S. Schwichmixture
auff 2. mahl/ mit warmen
Wein zu nehmen,*

ʒ. mist. simplic. ʒ℥.

spir. juniper. ʒ℥.

M. In vitro. S.

*Schweistreibender
Spiritus uff 1. mahl.*

CAPUT XX

*diuretica & lithontriptica contem-
platur.*

Quemadmodum calculorum morbus laneò pede venit, ferro lædit, piceo recedit: ita medicum certè circumspectum arguit concinna & legitima diureticorum & lithontripticorum administratio: quippe in quâ curationis ferè totius cardo vertitur potissimum.

Multi multa coacervarunt & in diureticorum, quæ tamen vix aut admodum rarò talia se præstiterè, classẽ transcripserunt. Dies nos deficeret, si omnibus recensendis, nedum examinandis, locare vellemus operam, undè operosæ eorundem enarrationi, brevitatis studio, supersedentes, singulorum illorum censuram petenti *Nobil. D. Daniel. Ludovici pharmaciam, moderno seculo applicandam, tit. de diureticis &c.* sedulò revolvendam, svademus: genuinum verò utrorumque, diureticorum & lithontripticorum administrandi ordinem & usum fusè & nervosè persequitur, *Hofmannus in meth. med. Wal. lib. 1. cap. 12.*

Discrimen diureticorum & lithontripticorum in antecessum notamus, quòd illa blanda & mitiora lithontriptica; hæc fortiora intimiorique stimulo instructa: illa virtutem solùm abstersivam, & aperitivam magis exserunt; hæc simul impellunt & irritant.

Diuretica, uti constat, bini sunt generis: *propriè & impropriè dicta*: hæc agunt solùm vel abstergendo, vel mediocriter stimulando, sanguinem ~~st~~ando & fundendo; illa simul pellendo: imò quædam illorum tantum pellunt, & ad sanguinem usque sollicitant, ut *cantharides, scarabæi &c.*

Lithontriptica dispescuntur in ea, quæ (1.) massæ sabulosæ se immiscendo coagulationem impediunt; (2.) calculosam saburram solùm eluunt & abstergunt; (3.) calculum ipsum findunt & scindunt; (4.) quæ eundem simul pellunt.

Singulorum classès, operandique modos & adplicationem, eleganter prosecutus est *Excell. Dn. D. Wedelius, tract. de medic. facult. tit. de diureticis & lithontripticis.*

Con-

Consideratis è superioribus principiis calculi constitutivis, (1.) parte ∇ ea f. relollacea, (2.) salinâ, (3.) glutinosâ ∇ rea, bitumen æmulante, facile in lithontripticorum sive principia hæc destruentium, singulorum operandi modum selectum & administrationem legitimam devenire possumus.

Principio ∇ reo compingenti bellum indicunt (1.) *salia*, tùm ACIDA, ∇ illud destruendo & pervertendo; hinc $\sim \ominus$, \oplus li, *ci acidus convenit; maximè omnium id præstant \oplus osa potentissimè & $\kappa\alpha\tau'$ ἐξοχλῶ, inprimis $\sim \oplus$ *dulcis*, Sylvio lib. 1. prax. cap. 45. §. 14. iudice. Sic & $\nabla \Psi$ experimento *Borrichii epist. Bartholin. cent. 4. epist. 76.* calculum microcosmi solvit in mucilaginem. Alii ligni sambucini, dum germinare incipiunt, mense Aprili, frustra excavant, sale communi infarciunt, utrinque obturant cuneo betulinò, furno, ut unà torreantur, imponunt, pulverifant, & manè singulo 3℔. in vehiculo commodo propinant; tùm ALCALIA f. *fixa*, f. *volatilia*, ipsum sibi associando & secum educendo, ut \ominus lia plantarum, lap. \boxplus . \boxplus osa, \ominus \boxplus ri volat. &c.

(2.) Ipsa ∇ rea & oleosa balsamica, maximè stimulis salinis in recessu prædita, *melicratum*, *hydromel*, *mulfum* vel *vinum generosum* cum \odot amygd. dulc. vel communi propinatum, quod calculum satis grandem in arenam solvisse creditur, solvendo scilicet compagem illam, ut ∇ in \odot communi, vel saccharum in aquâ. Huc pertinet etiam *juniperus*; item *virga aurea*, quam ad calculum maximoperè commendat *Barclajus in euphormione satyricò pag. 51.* Item: *amygdala*, *opobalsamum*, *balsamum Peruvianum* &c.

Terreum & \ominus inum principium pessundant (1.) ∇ ea, partis ∇ reæ cum reliquis compaginationem dissolventi: sic à nullò aliò, quàm ∇ â corticum fabarum levamen sentire se profitetur *Barthol. cent. 1. epist. 55.* item: *fraga*, eorumque ∇ a ab aliis laudantur. (2.) *mucosa* & *viscosa*, ut *feniculum*, *glycyrrhiza*, *malva*, *alibæa*, *linaria* &c. (3.) ∇ ea, \ominus illud calculosum iners reddentia, & ejus conjugium cum ∇ re solventia, qualia sunt *lapid. \boxplus . nephriticus*, *judaicus*, *lyncis* &c. quorum tamen usum in viscerum obstructionibus frustraneum historiâ confirmat *Bartholinus cent. 4. epist. 18.* Celebre est magisterium lithontripticum Excell. Dn. D. Volckameri

meri, Physici Norinbergensis famigeratissimi, ex lapidibus pretiosis aliisque paratum, cujus virtus in paucâ dosi tam in curatione, quàm præservatione maximi est momenti.

Ex hisce & similibus *mista* satisfaciunt expectationi. Sic *semen dauci cerevisiâ* in primâ fermentatione infusum, calculum, verbis *Barthol. cent. 3. epist. 80.* frangit, antequàm concreascit & augeatur in renibus, qui deindè durior & grandior factus potius pertranseuntes viarum angustias frangit, quàm ipse ullo lithontripico frangatur. Rem hanc experimento confirmat *Helmontius de lithias. cap. 1.* & ex eò *Charleton de lith. sect. 2. cap. 3.*

Graminis radices & herbam in calculo præsertim biliariò, quovis modò usurpata, mirificè commendat *Sylvius* & experimentò comprobat in *praxi lib. 1. cap. 45. §. 13.* & alibi.

Profunt etiam *mitiora* sive improprie dicta, & *fortiora* diuretica tùm præservandi, tùm curandi intentione: præservandi scopo salubre est menstruò spatiò vel amplius semel aut bis, corpore prius convenienter expurgatò, eadem exhibere; quin, ut duo parietes unâ fideiâ dealbentur, non incongruè Θ ia plantarum, specificarum purgantibus admiscere solent medici. Et hinc ipsa terebinthina, quæ utrumque cum $\epsilon\upsilon\phi\omicron\epsilon\iota\alpha$ καὶ $\epsilon\pi\epsilon\rho\gamma\epsilon\iota\alpha$ præstat, huic proposito explendo tantoperè est commendanda.

Calculi, præsertim grandioris aut asperioris, præsentis curæ, cùm suscipienda venit, ne, fortioribus qui propellere conatur, ægrum præsentaneo exponat periculo atrocissimisquæ symptomatibus, caveat. Proindè mitiora, utpote magis, tuta eligenda. Et quidem è compositis lithontripticis selectioribus & secretioribus laudandum venit Θ \square *a microcosm. cum succo limonum coagulatum*, Angli cujusdam 100. aureis divenditum arcanum. Simul & laudatur *Pauli de Sorbair*, Medici Cæsarei, *arcanum lithontripticum à Molitore de thermis artificialibus 7. min. planetarum cap. 9. quest. 5.*

Plurima quoque formularum paradigmata *magistralia* & alia exhibet desideranti aurea *methodus medicine commentatoria, Rolfinciana, lib. 9. sect. 4.* & aliorum practicatorum volumina, idèoque operæ tali lubentes superfedemus.

CAPUT XXI

particulariter evacuantia tangit.

Tanta hisce in calculorum curatione debetur dignitas, quanta eorundem sæpè contingit necessitas.

Deprædicanda veniunt tùm ubi præservandi, tùm ubi curandi est intentio.

Quemadmodùm autem solitæ variarum partium excretiones intermissæ aut neglectæ calculorum inibi generationi patrocinari possunt; ita, ut decenti naturæ fiant ordine, omnis operanda. Et caput, ipsique vicinas partes purgamentis stagnantibus pressas cùm observamus, ne senescant, errhinis, ptarmicis, apophlegmatismis, gargarismis & similibus succurrendum & evacuatio per competentia loca molienda.

Sin geniti jam calculi in membris ad caput spectantibus adsint indicia, aut solida eorundem suspicio, non minor habetur talium medicaminum efficacia, modò non tam altas habeant fibrarum radices, partibus istis intertextas, à quibus tunc non nisi vi & summò gravissimorum symptomatum metu divelli poterunt.

Paradigmata horum ex emollientibus, lubricantibus parari poterunt, pro ratione circumstantiarum varianda. Laudantur inter hæc, quæ simul aromaticâ & balsamicâ roscidâ, caput blandè feriente, spiritusque vigorante gaudent virtute, qualia esse possunt **RADICES:** *aristolochiæ rotund. calam. arom. caryophyllat. cyperi rotundi, fœnic. galang. iridis, pimpinell. valerianæ &c.* **HERBÆ:** *abroton. capill. Q, heder. Vstr. hyperic. nasturt. verbena, &c.* **FRUCTUS:** *juniper. amygdal. amar. lauri, cardamom. &c.*

Ex his parari poterit v.gr. *pulvis sternutatorius* sequens:

R. *radic. ir. Florent. 3℔.*

arist. rotund.

galang.

valerian. ā. 9℔.

fl. lil. convall. p. iij.

cardamom. gr. vj.

ambra gryf. gr. iij.

M. f. l. a. pulvis, pro plurib. dos.

K

CAPUT

CAPUT XXII

*ab alterantibus & confortantibus
auxilium petit.*

Morbus calculosus uti à sinistra viscerum crasi ducit ortum, eaque non rarò diris excruciat modis: sic & si horum beneficio, ne quicquam, undè agro spes alicujus subsidii elucescere queat, omittatur, vindicatum ipsum ab hisce tormentis eat medicus, non erit inglorius.

Commendant eadem sese in lithiasi modis variis. Ita in lapillis cephalicis, cardiacis, hepaticis, spleneticis &c. medicaminibus partibus his, materiâ lapidosâ gravatis & labascentibus, ut tonus seu robur earum sustineatur, ipsæque hosti suo verè duro contrà ire possint audientiores, convenientibus succurrendum.

Sic non in renum & vesicæ modò, sed & cujusvis ferè partis calculo universalis quasi alterantis vicem subire potest *electuarium* à B. Rolsincio, *epitom. cognosc. & curand. part. corp. aff. lib. 3. cap. 19. p. 312.* descriptum.

Neque minorem opem promittunt ægrotantibus *decocta, pulveres, electuaria, tragemata* partibus variis simul roborandis dicata, progenieique calculosæ adversa, cruditates emendantia, & coagulum prohibentia. Paradigmata varia desumi poterunt ex B. Rolsincii *method. med. special. comm. lib. 9. sect. 4. cap. 1.* & alibi. Sic & *theriaca*, inprimis iis, qui à potu ∇ æ palustris causam calculi contraxerunt, tanquàm egregium alterans & confortans, noxamque simul pellens, ab aliis laudatur.

CAPUT XXIII

calculosorum symptomatibus occurrat.

Variis lapidosum morbum expertos tentari tormentis, ex antea dictis sufficienter constat. Neverò ægri penitus supprimantur,

tur, sed, quàm diu propter vires licebit, sustententur, nihil intentatum relinquere debet medicus, si velit ægrorum salutis avidus haberi.

Uti verò, quod ad nauseam usque dictum à nobis, aliarum, exceptis renibus & vesicâ, partium calculi ut plurimum cognitu sunt obscuri; ita & symptomatibus, ab iisdem oriundis, obscuris tamen, vix alia opponi poterunt remedia, quàm dubia, & fortè in cassum tentanda. Superfidentes itaque labori huic, solum addimus, quòd sicubi fortè calculi sit suspicio, remediis, quibus symptomatibus obviam ire intendimus, lithontriptica & parti adpropriata esse miscenda, & exin, quem præstent effectum, sedulò observandum.

Cum primis jam *symptomatibus à renum & vesicæ* calculis oriri solitis in præsens occurrere, nobis erit curæ. Affligunt autem, alia calculo adhuc germinante, alia jam facto, alia utrinque. Eminet in primis

I. *Dolor impensus*, tantus sæpè, quò non crudelior alter, quem tanquàm Hectorem nemo melius, quàm Achilles, OPIUM, debellare novit. Plurima ex hoc operationis felicitate se commendant præparata, quæ inter excellit *B. Michaelis à Deckero not. ad prax. Barbett. lib. 4. cap. 8.* descriptum *laudanum urinarium*, ante decubitum ad gr. xv. xx. xxv. sumtū, vel, si res urgeat, quòvis tempore.

Vires nondum satis laudati *laudani opiat*, hujusque operationis modum & administrationem legitimam vide sis uberius in *chimiâ in artis formam redactâ B. Rolfincii*; item in *opiologiâ Dn. D. Wedelii lib. 2. sect. 2. cap. 6.*

Eundem in finem *Nobiliss. D. Ludovici, pharmac. mod. sec. adplic. pag. 669. Tincturam anodynâ* commendat, cujus guttas x. xij. vel xv. noctu datas plus, quàm integra remediorum vulgò opponendorum phalanx, præstare aſſerit.

Est tamen & *mitioribus*, paregoricis dictis, subindè locus, tum *externis*, quorum caput 25. mentionem faciet; tum *internis*, quale inter alia est *decoctum Foresti* ad dolores nephriticos, quod incantamenti adinstar dolorem sæpè numero sustulisse deprædicat.

Palmam tamen huic dubiam reddunt à *B. Rolf. meth. med. comm. l. c.* proposita tam decocta, quàm formulæ aliæ.

Sic & *butyrum recens* non salitum, *ol. amygdal. dulc. ebamamel. &c.* decoctum *hordei sum passulis, glycyrrhiza & viol. &c.* Item: *diacodium crocatum Myns. p. 251.* descript. & alia, laude minimè carent suâ. Item: *emulsiones è sem. 4. frigid. maj. & minor. papav. lithosperm. amygdal. dulc. c.* ∇ is appropriat. paratæ utilitatibus suis minimè destituuntur.

His ipsis remediis, quibus dolori ferocienti ponimus obicem, duos parietes dealbamus unâ quasi ex fideiâ, dùm simul

2. *vigiliis*, individuis ferè dolorum sociis, occurrimus, unâque operâ easdem demulcemus. Hinc supervacaneum erit, singulariter de iisdem ut loquamur denuò.

3. *lipothymis*, calculosos tortores non rarò comitantibus, nunc spirituosis; ∇ *apopl. cinnamomi borraginat. rosarum, &c.* nunc cordialibus: *confectione alkermes, de hyacintho &c.* nunc salinis, & quidem modò acidis, ut *acet. sive simplic. sive rutac. bezoard. &c.* modò alcalinis & \square ofis, ~ *ci, C. C. *eboris & similibus*, pro re natâ & symptomatum naturâ, obviam iri poterit.

4. *ulceri renum vel vesicæ* commoda erit potio *Rolfinciana meth. comm. lib. 9. sect. 4. cap. 5. num. 6.* descripta.

5. *ardori urinæ & stranguriæ* succurrunt ab eodem loco cit. *cap. 8. & 10.* delineata remedia.

6. *Vomitus* optimè compescitur *anodynis & nervinis* tùm internis, tùm externis. Inter interna locum merentur nobilem *anodyna & nervina*, quæ conjuncta faciliùs scopum attingunt. Externa balsamica esse possunt:

Rx. spir. menth.

lil. convall. a. 3j.

\odot *anth. gt. xv.*

citri,

aurantior. a. gt. x.

M. l. a. f. liquor balsamicus,
inungendus scrobiculo cord.

& ventriculi pro lubitu.

Rx. \odot scorpion. Matthiol. 3℔.

juniper. dest. 3℔.

bals. Δ ris c. \odot byoscyami.

parat. 3j.

petrolei gt. xxv.

f. l. a. linimentum, renum re-
gioni inungendum.

7. Similibus *stupori femorum* occurritur, à quibus eximium ipsis levamen creatur.

8. *Ischuriam* à calculo, juxta quosdam, tollit haustus vini, cui bona

bona pars urinæ puerorum permista. *Alii membranam ovi coli* circa glandem circumvolutam, relicto anteriùs foramine, laudant. *Mindererus med. milit. cap. 10.* commendat *seminis lithospermi pulverem ad 3ß.* in vino vel brodiò carnis sumtum.

9. In *mictu cruento* conveniunt *pulv. fl. consol. regal. ad 3j,* cum ∇ vel *decocto petroselini* calidè bibitus: potui quotidiano *thlasi* inditum, vel ∇ *thlasi* manè & vesperi ad 3ij. vel iij. bibita. Item commendantur *cuminum hortense, sem. malvæ, cucurbit. oryza, &c.*

10. *Alvi constipatio* nonnunquàm clysteribus, nonnunquàm decoctis vel infusis laxativis mitigatur & corrigitur, quæ in calculosis talibus constitutionibus præ siccioribus formulis laudem majorem merentur, ob hypochondriacam ut plurimùm conjunctam affectionem, siquidem in subsidium vocata præsentaneum interdum præstant levamen & emolumentum.

Plura symptomata, quæ cum hypochondriacis communia sunt, adducere, in præsens supersedemus, eorum sublationem ex affectus hypochondriaci curatione petendam sperantes.

CAPUT XXIV

anodyna interna memorat.

TANTUS tamq̃ acutus nonnunquàm dolor est calculosos miserè terebrans, ceu dictum, ut sibi peculiarem sumat indicationem, dum sui mitigationem postulat. Succurri poterit eidem promptâ manu medici per anodyna interna.

Inter hæc celebre fatis est OPIUM, cujus virtus egregia per medicamenta varia, ad normas regularum chemicarum decenter præparata, indies nobilior evadit. Indicata jam varia sunt antecedente capite.

Insuper fatis commodè opiata, & ex his parata anodyna medicamina aliis cujuscunque formæ lithontripticis & specificis misceri poterunt, ex voto medici & emolumento ægrotantium.

Rx. lapid. ʒ. ppt. magist. pisolith. a. ʒß. anodyn. gr. iij.

M. D. in chartâ. S. Lindernd Pülverlein.

*Rx. Tinct. anodyn. gt. vj.
malvat. junip.
℥℞.*

*▽ chamomill. Rom. ℥℞.
In vitro D. S. Schmerks
stillend Träncklein.*

Verumenimverò, circumspectè sunt talia propinanda, & nisi calculi situs, locus & ejus cruciatus probè observentur, non adhibenda. Sæpè enim frustrati sunt hæc suâ intentione medici; hinc tutius nonnunquam est, planè ab iisdem abstinere, quàm ægrotantes magis turbare.

CAPUT XXV

externa anodyna & alterantia suadet.

EXTERNA in vulgus quidem nota sunt remedia, attamen in primis hîc maximam merentur laudem, siquidem præter dolorè demulcendi virtutem, obtinent simul alterativam. Omnibus verò cùm tentanda sit salus, externis etiam obviam ibimus calculorum doloribus, & partibus ab iisdem pressis, ne aliquid omisisse videamur, quod opem ferre potuerit.

Primum locum obtinent **F O R U S**, qui moderatâ humectatione & calore poros cutis penetrando, subjectasque & dolore occupatas demulcendo, emolliendo & laxando, exoptatum præstant auxilium.

Materiam constituunt præcipuè *emollientes & laxantes plantæ*, quibus nephriticæ admisceri poterunt. Nec inconueniens erit, *reliquias illius decocti*, quod clysterem constituit, recipere, aut herbas integras ficcatas vel recentes, si tempus ferat, sacco exceptas lineâ in *▽ simplici, cerevisiâ secundariâ* aut *lacte* sive *vaccino* sive *caprillo* decoquere, & tepidas adhuc loco dolenti adplicare, atque pro lubitu impositionem repetere.

Sin talibus non obediant symptomata hæc, ad **BALNEA** confugiendum, in eaque ægrotantes ducendi. Laudat *Aretæus balneum ex oleo*. *Trallianus* commendat post medicamenta *balneum aquæ dulcis*, moderatè calidum, cui addi possunt plantæ, tum emolliendi & laxandi vi præditæ, e. g. *malva, parietar, althea, Mercurial.*

*curial. violar. chamamelum nostras & Romanum, melilot. branc-
urfin. lil. alb. sem. lin. fœn. grac. &c. tùm lithontripticæ, e. g. pe-
trofel. faxifrag. alb. juniper. bacca, &c.*

Nec inconueniens erit, ægrotanti, in ipsò balneò jam se-
denti, ex consilio *Unzeri* aliquod propinare indicationibus ur-
gentibus respondens medicamentum, quale esse poterit *ol. amygd.
dulc.* cum haustu vini calidi.

INUNCTIONES *per linimenta* penes hæc commen-
dantur, quæ cuti illita, non leue adferunt lenimentum, tri-
stem terebrationem leniendo, dolorumque ferociam sedando. Ta-
lia præparata prostant in officinis ex *alibæâ, melilotô, rosis, lil. al-
bis, chamæm. scorpionibus, pinguedinibus, volatiliis* &c.

Inunctis taliter locis dolentibus, eadem CATAPLASMATI-
BUS muniri & foveri poterunt ex *farinâ fœni græci cum sanguine
cervinô* subactâ; Item cataplasmate *Cratonis ex cancris vivis*, aut
medullâ panis triticei cum lacte coctâ & similibus.

Qui laminæ plumbeæ regioni renum adplicandæ aliquid
præter refrigerandi vim tribuunt, videant, quomodò defendant.
Nos neque characteribus fidimus aut sigillis; sed Dei gratiæ, quâ
medicamina optatum & felicem fortiuntur effectum.

Insuper, quæ jam proposita sunt externa, locum etiam inve-
nient in cystidis biliaræ calculo propellendo, hypochondrio dex-
tro adplicata. Siqui hæreant in faucibus, gargarismate ex prædi-
ctis emollientibus erunt mitigandi. Reliquis ab his incerta
erit medela.

CAPUT XXVI

cum diætâ rivos tractationis claudit.

NON minori laude mactandus venit, qui calamitatem ex alterius
insidiis alteri impendentem eminens præsentens ipsum, ut re-
rum suarum satagat, salutisque suæ consulat, præmonet; quàm, qui
eundem fortunæ infestæ iras jam sentientem ejusdem faucibus
erigit, vitamque quasi & incolumitatem ei reddit.

Magnâ proin condigni gratiâ sunt reputandi sanitatis custodes, morborumque colluctatores, Medici, qui, quò mortales Morbonæ jugo, non tantùm id excutiendo, corrumpendo & discernendo, liberent; sed &, quî devitari & immunitas ab eòdem præstari possit, salubria suppeditando consilia, summa faciunt omnia.

Supereft postremò, postquàm remedia pharmaceutica calculo vi quasi exturbando servientia fusè fatis produximus, ut, quî eundem vel planè non admittere, vel jam præsentem refrenare legitimo rerum, quarum inevitabilis nunquam non intercedit nobis necessitas, usu queamus, brevissimis adnectamus. Et quidem

AER ei, quem suprâ *cap. 6. p. 30.* de non naturalibus causis calculo generando accommodum diximus, sit contrarius, & quidem ratione habitûs ad corpus ἀναπνοῇ καὶ διαχωρῆσι tùm inspirationi, tùm perspirationi sit aptus, scilicet in qualitatibus secundis tenuis, purus: inprimis verò temperatus ac placidus. Talis si non sit, arte concilietur, ac studiosè conservetur. Vitetur foetidus aut alioqui ingratus, atomis calcariis, fumidis, metallicis infectus, coagulandi viribus pollens. Ita non rarò fabri murarii propter effluvia talia calcaria inspiratione attracta tentantur calculis sive topis pulmonicis.

Quoniam verò & naturæ & morbi juxta *aph. 2. § 3. lib. 3.* alii ad anni tempora, adde, eorumq; tempestates, & loca, & victûs genera benè malève habent, magna hîc occurrit latitudo, eritq; opus, ut quivis seipsum diligenter exploret, quò aërem, à quò sanguinis σύστασις & constitutio non parum pendet, suæ naturæ accommodum conciliare sibi quisq; valeat.

Quoad tempestates, in quibus juxta *aph. 19. lib. 3.* omnes quidem fiunt morbi; nonnulli tamen in quibusdam ipsarum magis tùm fiunt, tùm exacerbantur; ita *3. aph. 16.* siccitatibus σπαργνείαι, frequentissimum ac fatis pertinax, ob causam continentem, calculosorum symptoma. Sic eadem inprimis autumnò sunt infestæ *aph. 22. l. c.* maximè omnium senibus, *aph. 31.*

Quemadmodùm etiam æstuans æstatis tempore solis calor, dissipando serum in corpore restitans, & parietes, quos tangit calculus, demulcens, lithiasi affectus non adeò favere videtur; ita pluviosæ vel alioquin humidiusculæ cœli constitutiones λιθίωσι morbum facere possunt tolerabiliorem.

Venti quoque calculosis molestiam creant majorem; nam, *Aquiloniis* dominantibus ☐æ difficulter fiunt, 3. *aph.* 5. quatenus corpora constipant, poros obstruunt alvumq; siccant 3. *aph.* 17. Ex adverso autem *Eurus* effluviorum humidiusculorum puritate, sva-
viq; cum sanguine & spiritibus corporis nostri amicitia & harmo-
nia: & *Zephyrus* quatenus feri aquosioris blandique in corpore,
proventum auget; eapropter eligant sibi talia cubiculorum loca
& conclavia, his exposita. Cum primis tamen corpus, maxime
pectoris & abdominis regio ab externis aëris injuriis defendatur,
muniendo ipsum è pelle leporinâ confectô pectorali, quod con-
tra calculum à quibusdam laudatur.

CIBUS bonæ sit notæ, magis humidus, quàm ficcus, eâ
quantitate ingestus, ne ventriculum gravet, aut langvorem cor-
pori inducat.

Quoad ea, quæ vegetabilium classis suppeditat, alimenta,
primô loco occurrit PANIS, qui probè sit fermentatus, coctus,
nec admodum recens, è farinâ lapidum duriorum ope factâ, mediâ
sive flore, paratus. Recensendum hîc est consilium *Job. Chrysostr.*
Magneni, Democrit. revivisc. disp. 2. cap. 4. proposit. 35. quô, ne in
arenosis nata, quòd omnia è solô, ubi oriuntur, participant, ut &
grumis lapidiformibus prædita, nephriticis insultibus expositi at-
tingant, svalet. Verùm cum granô salis accipiendum videtur,
& ejus mens restringenda solùm ad ea, quæ succo simul austero &
constringente turgent. Tantum enim abest, eam litare veritati
sententiam, quam vel totâ die pagana confutat experientia.
Ita enim & baccæ juniperi, sambuci, fructus cynosbati, passulæ
maiores, quin ipsi lapides cancr. & alia hujus comatis lithontri-
ba in dubium essent vocanda.

Cibi leguminosi, utpote flatulenti ut plurimum, parcâ manu
porrigantur; siquidem aliquid dandum hîc videtur & vitæ generi
& consuetudini, 1. *aph.* 2.

Ex oleribus *portulaca, endivia, asparagi turiones, acetosa*
hispanic. nasturtium, cochlearia &c. laudes præ reliquis meren-
tur. *Allii capita tria* concisa vel fracta in haustu vini digesta &
bibita lithiasin præcavere creduntur. *Herba petroselini* cum totô,
præservationis intentioni frequenter cum cibis comesta satisfacit.

Ex fructibus *nucēs avellanas* commendat *Cnato*. *Fructus cynosbati* vel *crudi*, probè tamen maturi & molles per se facti, cum acinis integri comesti, vel *cum prunis* cocti & aromatibus conditi sive edulium præbent calculosæ progeniei infestum. Sic *Norimbergenses* inter bellaria numerant *fructus cynosbati*, quos summè maturos & à lapidibus purgatos, hastulis ligneis transfigunt, posteaque anisi vel fœniculi semine probè conspergunt, inque cli-bano exsiccari permittunt. Edulium est ad ventriculi & renum, langviores emendandos aptissimum, *B.D.D. Schenck. diss. de fœnic. cap. 6.* *Baccæ juniperi* singulò manè aliquot comestæ præter alia commoda, plurimos à calculò immunes reddere creduntur.

AMIMALIUM classis suggerit cibos lithiasi infectis utiles. Sic *regulam avem*, tanquam specificum calculorum domitorem, autores commendant. Neque *turdus*, avium gloria prima, utpote juniperi baccis vescens, encomiò tali defraudandus. Juscula gallinarum, carniūque teneriorum aliarum, conveniunt. Item *ova tremula, sorbilia*, conceduntur. *Lac & caseus* vitentur. *Butyrum, serumque lactis, caprinum* præ reliquis, mitius merentur judicium.

E *piscibus* admitti possunt, qui in aquis puris, dulcibus, arenosis & saxosis, non stagnantibus, degunt, quales sunt *carpiones, lucii, gobii, trutta* &c. Inprimis censum hunc subeunt *cancro*, qui ferè quanti quanti, maximè quà lapides, celeberrimum audiunt *ΑΙΔΟΥΤΕΙΣ*, nulli non ætati, regionive commodissimum.

In condimentis omnis excessus vitetur. Cibi ultra modum non saliantur; non falsus sapor gratus est, sed qui subdulcis.

POTUS. Apud nos quidem ∇ simplex rarius in usum venit, nisi quod ad cocturam expetatur. Undè diligenter explorandum, num topi ferax sit. Si talis, cocturâ depuretur.

Cerevisia sit pura, benè defecata, è bonæ notæ frumentis decenter præparata, verbò: notas & requisita habeat omnia, quæ superius recensita.

Vinum, quod feculentias plurimas secum vehit, calculo & arthritidi accommodas, fugiendum. Vinum potens hîc nocens; contrà temperatum, sanitati gratum. Dolendum hinc, laudabiliter monet *Chimiater excellentissimus, Dn. D. Tackius, in phasidis*

dis sopherici chrysogoniâ animali & minerali p. 99., hodierno seculo, aquâ dilutum merum evilescece cœpisse, in detrimentum mortaliū, cū sic nocituri spiritus frangantur, feculentiaēq; rectius ad ureteres, mediante lymphâ deducantur, neq; tam citò coagulationi spiritus vini pareat, si sit temperatus. Rationes pręgnantes ibid. adductę videri poterunt, & pręsertim quam exempli locò profert, quòd filices ope ☉ fixati & ☿ in ☽um resoluti vino instillati, in momento coagulentur.

Alterari idem (quod & de cerevisiâ valet) potest & medicatum fieri *rad. helenii, pimpinell. saxifrag. fragar. ononid. &c.* Alii svadent, filices albissimos candefactos extinguendos in vino rhenano aut malvatico, de quo postea quòvis mane ad *cochl. j.* fumendum.

SOMNUS & VIGILIAE alternis vicibus pro naturę legibus sese excipiant; nullibi excessus concedendus. Leviùs tamen peccatur, inquit *B. Rolfincius lib. 9. consil. 1.* somno indulgendo, quàm vigiliis. Sed *μὴ δὲν ἄγαν. Nequid nimis.*

MOTUS & QUIES limites non excedant. Ille enim & quiescentem calculum locò movere, & crabrones, hinc difficulter iterum quieturos, irritare potest. *Moderata* tamen deambulatio, vel alia levior corporis commotio, ab *Hippocr. 6. epidem. com. 1. t. 6.* calculosis commendatur.

ANIMI PATHEMATIBUS vehementioribus, inprimis *iræ*, non indulgendum: *animi tranquillitas* omne fert punctum.

EXCRETORUM & RETENTORUM ratio habeatur diligentissimè. Et ut *summatim* omnia repetamus cum *Celso lib. 4. cap. 13.* nervosè diætam calculosorum describente: *oportet con-*
quiescere: cubare molliter: solvere alvum: si aliter non respondet,
etiam ducere: sæpè desiderare in ☐ â calidâ: neque cibum, neq; poti-
onem frigidam assumere: abstinere ab omnibus salsis, acribus, aci-
dis, pomis: bibere liberaliter: adjicere modò cibo, modò potioni pi-
per, porrum, ferulam, album papaver, quæ maximè indè ☐ am mo-
vere consueverunt.

Atque sic colophonem imponimus, ex devoto corde agentes

DEO TER OPTIMO, TER MAXIMO
GRATIAS!

CLARISSIMO
DNO HEINLINO,
Medicinæ Candidato eximio,

Amico dilectissimo,
*felices porrò studiorum progressus precatur,
deq; exantlato hoc labore animitus
gratulatur*

PRÆSES.

TEmet ad antiquam virtutem animumque probatum
Hippocratis scriptis dum splendor inescat avitus
celsâ stans cathedrâ per prælia docta tueris,
quî, mirum corpus dum torquet calculus ægrum,
institui cita, tuta queat jucundaque cura.
Gratulor his cœptis! pressô pede digna sequetur
fama, erit &, privi cùm te cruciatibus atris
ægri certabunt extollere honoribus amplis.
Adplaudit Phœbus dicens: HEINLINE, capeffe,
quæ tibi purpurea ex bombyce tiara parata est!

